

ἩΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἑκτος

Συνδρομὴ ἑτήσια: Ἐν Ἑλλάδι ρρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ρρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἀρχοῦνται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

27 Ἀυγούστου 1878

ΠΑΝΟΜΟΙΟΥΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΒΑΜΒΑ¹

Βάμβας

Ἡ ἐπομένη αὐτοβιογραφία τοῦ φειμνήστου Βάμβας δὲν εἶνε ἀποπερατωμένη· ἐν αὐτῇ ἀφηγεῖται τὰ περὶ αὐτοῦ ὁ Βάμβας μέχρι τῆς εἰσβολῆς τῆς Δραμαλείου στρατίας εἰς τὸ Ἀργολικὸν πεδῖον. Σ. τ. Δ.

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΒΑΜΒΑ

«Πολλάκις με παρεκάλεσας, φίλε Ι. Βαλέτα, νὰ γράψω πρὸς σὲ τὰ τοῦ βίου μου, καὶ μέχρι τοῦδε ὄκνονο πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν, μηδὲν ἄξιον λόγου βλέπων ἐν αὐτῇ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπιμένεις τοσοῦτον εἰς τὴν αἴτησιν, ἄξιον λόγου κρίνων παρὰ σεκυτῶ, καὶ εἴ τι μικρὸν ὑπάρχει ἐν ἐμοί, ὑπενδίδω τελευταῖον ὡς πατὴρ φιλόστοργος εἰς τέκνον ἀγαπητόν.

Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ πρότιστα μὲν, ὅτι ἐγενήθη Χριστιανός· δεύτερον, ὅτι ἐκ γονέων πενήτων μὲν, πλουσίων ὅμως εἰς εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν, καὶ τρίτον ὅτι ἕλλην τὸ γένος, καίτοι ὑπὸ τυραννίαν βάρβαρον καὶ ἀντίχριστον· ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἐπόθουν τὴν προκοπὴν, καὶ ὁσάκις ἐβλεπον ἄνθρωπον πεπαιδευμένον, διεγείρετο ἐν τῇ καρδίᾳ μου τιμὴ καὶ σέβας πρὸς αὐτόν, ὡς θεῖόν τι ὄν. Ὁ πατὴρ μου Ἰσιδωρος καὶ ἡ μήτηρ μου Σταματοῦ συνέτεινον πολὺ εἰς τὴν φιλομάθειαν διὰ τῶν φρονίμων καὶ ἀκαταπάστων αὐτῶν συμβουλῶν.

Μέχρι τῆς ἡλικίας δεκαπέντε ἐτῶν ἐφοίτων εἰς τὰ διδασκαλεῖα τῆς πατρίδος μου Χίου· συναισθανόμενος δὲ τὴν ὀλίγην εἰς τὰ μαθήματα ἐπίδοσίν μου, καὶ ἀκούων τὴν σχολὴν τῆς Σίφνου φημιζομένην, παρεκάλουν τοὺς γονεῖς μου νὰ με ἀποστείλωσιν ἐκεῖ, καὶ ἐναντιουμένου διὰ τε τὴν μικρὰν καὶ ἀπροστάτευτον ἐν ξένῳ τόπῳ ἡλικίαν μου, καὶ διὰ τὴν πενίαν, μὲν κατέπεισα αὐτοὺς δεόμενος μετὰ δακρύων νὰ με ἐφοδιάσωσιν, ὅπως ἡδύναντο, καὶ νὰ εὐχῶνται ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν οὐράνιον πατέρα. Ἐλθὼν οὕτως εἰς Σίφνον, διέμεινα ἐκεῖ μαθητεύων δύο ἔτη. Ἡ σχολὴ εἶχεν ἕνα μόνον διδάσκαλον, Μισαήλ τὸν Πάτριον, ὅστις ἐδίδασκε μόνον τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καθὼς πάντες σχεδὸν οἱ

1. Ἐγενήθη ἐν Χίῳ, ἐν ἔτει 1770· ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις, ἐν ἔτει 1855.

διδάσκαλοι τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Φιλολογία, Λογική, Φιλοσοφία, Στοιχεῖα Μαθηματικῆς, ταῦτα ἦσαν τότε ἐν ταῖς δημοσίαις σχολαῖς ἢ ὅλως ἀγνώριστα, ἢ σπανιώτατα. Ἐνταῦθα ὀφείλω νὰ ἀναφέρω μετ' ἐπαίνου τὴν φιλομάθειαν τῶν Σιφνίων καὶ τὴν πρὸς τοὺς ξένους μαθητὰς ἐξαιρέτων φιλανθρωπίαν.

Μέλλοντος δὲ τοῦ Μισαήλ νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Πάτριον, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ τότε Πατριάρχου, ὡς ὑποδιδασκάλου τοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ περιωνύμου Δανιήλ, ἐπανήλθον εἰς τὴν πατρίδα μου, καὶ ἠτοιμάσθην νὰ ἀναχωρήσω μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἐπιποθῶν νὰ μαθητεύσω καὶ παρὰ τῷ Δανιήλ· ἦτο Σάββατον τῆς τυροφάγου, ὅτε εὔρον πλοῖον ἑτοιμὸν νὰ ἐκπλεύσῃ εἰς Σάμον. Ἐλθὼν λοιπὸν μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν οἰκίαν, παρεκάλουν τὴν μητέρα μου, ἀπάντος τοῦ πατρὸς ἐν τῇ ἀγορᾷ, νὰ μοὶ εὐχηθῇ διὰ νὰ ἀναχωρήσω· ἡ δὲ ἤθελε διὰ τὸ ἐπίσημον τῶν ἡμερῶν νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἀναχώρησίν μου εἰς τὴν πρώτην ἑβδομάδα τῆς τεσσαρακοστῆς. Ἐν τούτοις ἐλθὼν ὁ πατὴρ μου ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς, καὶ ἀκούσας τὴν διαφιλονείκησιν ταύτην, ἐστάθη ὀλίγον σκεπτόμενος, καὶ ἐξαίφνης εἶπε μεγάλη τῇ φωνῇ· *Γόραι, ἄς εὐχηθῶμεν εἰς τὸν υἱὸν μας!* τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μετ' ἑαυτῶν, ἐμεὶ δὲ οὐ πάντοτε. Ἀναφέρω ταῦτα τοῦ πατρὸς μου οὐ τοσοῦτον πρὸς ἔπαινον ἐκείνου, καίτοι πολλῶν ἐπαίνων ἀξίου ἐν τῇ ταπεινῇ αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ καταστάσει, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς παράδειγμα τῶν πατέρων, πόσον ὀφείλουσι νὰ προσέχωσιν εἰς τὴν σπουδαίαν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων αὐτῶν.

Φθάσας δὲ εἰς τὴν Σάμον τὸ πρῶτ' ἡμεροῦς ἡμέρας, ἐφιλοξενήθη παρὰ τῷ Ἀρχιερεῖ, πρὸς ὃν εἶχον συστατικὴν ἐπιστολὴν, καὶ τὴν δευτέραν ἐπιβὰς εἰς πλοιάριον φέρον εἰς τὴν Πάτριον σταγίδα, τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπέβην εἰς τὴν νῆσον καὶ ἀνέβην εἰς τὴν ποθεινὴν σχολὴν, καὶ προσεκύνησα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεολόγου, καὶ ἠσπάσθην τὴν δεξιὰν τῶν διδασκάλων Δανιήλ καὶ Μισαήλ. Ἐμαθήτευσά δὲ ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ δύο ἔτη. Ἡ διδασκαλία περιορίζετο καὶ ἐνταῦθα εἰς ἐξήγησιν καὶ συντακτικὴν ἀνάλυσιν. Φιλολογικὴ θεωρία δὲν ἐγένετο· διότι οἱ διδάσκαλοι δὲν ἤξευρον οὔτε τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, οὔτε ἄλλην τινὰ Εὐρωπαϊκὴν· καὶ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς

σχολῆς δὲν εὕρισκέ τις, εἰμὴ παλαιάς τινας ἐκδόσεις Ἑλληνῶν συγγραφέων καὶ ἐκκλησιαστικῶν. Γύμνασις ὅμως εἰς τὸ συντάττειν Ἑλληνιστὶ καὶ εἰς τὸ ὀρθογράφειν ἐγένετο πολὺ μεγαλύτερα παρὰ ἐν τοῖς σημερινοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις· ταύτης δὲ τῆς ἐλλείψεως αἰτία εἶναι ἡ σύγχρονος ἐπισώρευσις πολλῶν ἑτεροειδῶν μαθημάτων, ἐνῶ ἔπρεπε βάσις τῆς ἐκπαίδευσως τοῦ Ἑλλήνος νὰ ᾖναι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ ἐπὶ ταύτης νὰ ἐποικοδομῶνται βαθμηδὸν τὰ λοιπά, ἀλλ' οὐχὶ τὰς μὲν ξένας γλώσσας νὰ λαλῆ καὶ νὰ γράφῃ ὁ Ἕλλην, ἐν δὲ τῇ ἑλληνικῇ νὰ σοιοικίζῃ καὶ νὰ βαρβαρίζῃ.

Ἄφου διήλθον τὴν σειράν τῶν ἐν τῇ σχολῇ τῆς Πάτμου διδασκόμενων μαθημάτων, συναισθανόμενος ἔτι μᾶλλον τὴν χρεῖαν τῆς τελειότερας παιδείας, συνέλαθον τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μεταβῶ εἰς Πάσαν. Περὶ δὲ τῶν ἀναγκαίων συνεφώνησα μετὰ τινος φίλου συνταξιώτου μου νὰ πωλήσωμεν ὅ,τι εἶχον μόνον διὰ ναῦλον καὶ ἐφόδιον· ἐλθόντες δὲ ἐκεῖ νὰ δουλεύωμεν ἀμοιβαίως ἕκαστος μίαν ἐβδομάδα διὰ νὰ τρέψῃ τὸν ἄλλον, καὶ οὕτω συμβοηθούμενοι καὶ συμμαλετώντες νὰ μάθωμεν βαθμηδὸν καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς ἀναγκαίας ἐπιστήμας. Πλὴν ἐκεῖνος μεταμηλθεις, ἠθέτησε τὴν συμφωνίαν· ἐγὼ δὲ μαθὼν μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ὅτι ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς Εὐρώπης ὁ συμπατριώτης μου Δωρόθεος Πρώτος καὶ διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τῆς πατρίδος, ἐπανῆλθον εἰς αὐτὴν καὶ ἐζηκούθουν τὰ μαθήματα αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου ἕως οὗ ἦλθεν ὁ Τουρκικὸς στόλος μετὰ δύο περίπου ἔτη· καὶ τότε ὁ διαρρηγεὺς τοῦ Πάσα Κωνσταντῖνος Χαντσερῆς ἐζήτησε τὸν Πρωτόν διδάσκαλον τῶν τέκνων αὐτοῦ. Μέλλον δὲ ὁ Πρωτὸς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στόλου νὰ ἀπέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, συμπεριέλαβε καὶ ἐμὲ ὡς ὑποδιδάσκαλον.

Ἡ περίστασις αὕτη ἐφάνη εἰς ἐμὲ λίαν εὐτυχῆς, διότι ἤλπίζον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ νὰ ἀποκτήσω ἱκανὰ χρήματα διὰ νὰ μεταβῶ εἰς τὴν Εὐρώπην· καὶ ἡ ἐλπὶς μου προέβη μέχρι βεβαιότητος διὰ τὸν μετ' ὀλίγους μῆνας προβιβαζομένον τοῦ Χαντσερῆ εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας· ἀλλὰ πόσον ἀπατηλὴ ἀπέβη ἐκείνη ἡ δοκούσα εὐτυχὴς περίστασις! καὶ πόσας ἐπιβουλάς καὶ βραδιουργίας τεκταίνονται τὰ ἀνδράποδα τῆς τύχης διὰ νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὰς αὐλὰς αὐτῆς! ὁ ἡγεμὼν ἀνεχώρησεν εὐθὺς διὰ τὸν τότε πόλεμον τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν ἀποστάτην Παρθάνογλου, ἀφήσας τὴν Δόμναν νὰ ἔλθῃ κατόπιν· παρηκολούθησε καὶ ὁ Πρωτὸς· ἐγὼ δὲ ἔμεινον διὰ νὰ ἀναχωρήσω μετὰ τῆς Δόμνας· ἄλλοις ὅμως διὰ μεσιτειῶν, ἀπούσης τῆς Δόμνας καὶ τῶν μαθητῶν μου, ἤρπασε τὴν θέσιν μου· τότε εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Χατμάνου Γεωργίου Μαυροκορδάτου, ἀνδρὸς ἀξιοτίμου διὰ τὰ ἀ-

ρετάς αὐτοῦ· ἀλλὰ μετὰ τρεῖς περίπου μῆνας ἀποβλήθεις τοῦ ἄλλου, μετεκλήθην εἰς τὴν θέσιν μου, καὶ δοῦς πίστιν μᾶλλον εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Πρωτοῦ, ἀποβλέπων δὲ πάντοτε καὶ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς Εὐρώπης, κατέλιπον μετὰ λύπης τὴν ἀξιοσέβαστον οἰκογένειαν τοῦ Μαυροκορδάτου, καὶ ἀπῆλθον εἰς Βουκουρέστιον. Μόλις δὲ παρῆλθεν ἓν ἔτος, καὶ πέμψας ὁ Σουλτάνος Καπιτσην, ἔστραξε τὸν ἡγεμόνα ὡς γράψαντα πρὸς τὴν Πύλην ψευδεῖς κατηγορίας κατὰ τοῦ Χουσεῖν Πάσα, ἀρχιστρατήγου ἐν τῷ εἰρημένῳ πολέμῳ· εἰς τοιαύτην φρικτὴν καταστροφὴν κατήνησεν ἐκείνη ἡ λαμπρὰ σκηνή, καὶ ἐγὼ ὁ ἐλπίζων ταχὺν πορισμὸν, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, στερούμενος καὶ τῶν εἰς τὴν ἐπιστροφήν ἀναγκαίων.

Ἐπανελθὼν δὲ, εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον τῆς Εὐφροσύνης, ἀδελφῆς τοῦ εἰρημένου Χατμάνου, καὶ μετὰ δύο ἔτη εἰς τὸν τοῦ Κ. Σούτσου, Κεμπάπου ἐπιλεγόμενον, ἔνθα διέμεινα μέχρι τῆς εἰς Παρισίους ἀναχωρήσεώς μου.

Ἡ εἰς Παρισίους πορεία μου ἐφαίνετο δικαίως εἰς τοὺς φίλους μου τολμηροτάτη καὶ διὰ τὴν κακὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας μου καὶ διὰ τὴν ἀχρηματίαν· ἡ λύπη τῆς ἀκουσίως δαπάνης τοῦ πολυτίμου χρόνου, ἡ μεταβολὴ τῆς δικαίτης καὶ τῶν κλιμάτων, καὶ ὑπὲρ πάντα ἡ καθημερινὴ δυσἀρεσκεία ἐν μέσῳ τῆς Τουρκικῆς τυραννίας καὶ διαφθορᾶς, μὲ εἶχεν ἐξασθενήσει τοσοῦτον, ὥστε οἱ ἱατροὶ μὲ ἀπήλπισαν. Χρήματα δὲ μόνον δύο χιλιάδας χρῶσιον εἶχον, ἐξ ὧν ἔπρεπε νὰ κάμω καὶ τὰ ἐξοδα τῆς διὰ ξηρᾶς πορείας· οὕτως ἔχων, ἐτόλμησα πεποισθῆς ἐπὶ τὸν Θεόν.

Ἐλθὼν εἰς Παρισίους, ἐφρόντισα νὰ εὕρω πόρον τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων, διδασκῶν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν πρὶν καταντήσω· εἰς τὴν ἐσχάτην στέρησιν· μετὰ καιρὸν δὲ τινα ἀξιώθεις τῆς φιλίας τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ, ἐλάμβανον παρ' αὐτοῦ πεντήκοντα φράγκα κατὰ μῆνα ἀντὶ τῆς εἰς τὰς ἐκδόσεις τῶν πονημάτων αὐτοῦ μικρᾶς βοήθειάς μου, ἧτις ἦτο εἰς ἐμὲ καὶ μεγίστη πνευματικὴ ὠφέλεια· οὕτω διήγαγον ἐν Παρισίοις ἑπτὰ περίπου ἔτη, φοιτῶν εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν μαθημάτων, καὶ ἰδίᾳ καταγινόμενος· ἐκεῖ συνέταξα καὶ ἐξέδωκα πρῶτον τὴν Ῥητορικὴν· ἐκεῖ ἔκαμον τὴν ἐκλογὴν τῶν σχολίων τῆς Βολισσινῆς ἐκδόσεως μέχρι τῆς Ζ' Ῥαψώδιδας, ἐπιθεωρημένην ὑπὸ τοῦ Κοραῆ· ἔξω μετὰ τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς ὡς ὁ υἱὸς μετὰ φιλοστόργου πατρός, καὶ τοῦ λοιποῦ ἤθελον μένει εὐχαρίστως παρ' αὐτῶν· πλὴν ἡ φωνὴ τῆς πατρίδος μὲ ἐκάλεε, καὶ ἔπρεπε νὰ ὑπακούσω. Ἀσπασθεὶς λοιπὸν μετὰ θερμῶν δακρῶν τὸν φίλον κατὰ Κοραῆν, κατέβην εἰς Λιβουρνον μετὰ τοῦ καλοῦ συμπολίτου Σταματίου Ῥοδοκανάκη, καὶ ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν ἐπὶ πλοίου Ἑλληνικοῦ, ἔσπασθον τὴν πατρίδα μετὰ ἑνδεκα μῆνας.

Μετὰ τὰς ἐπισκέψεις τῶν Ἐφόρων τῆς σχολῆς, τῶν δημογερόντων καὶ πολλῶν ἄλλων φιλοκάλων συμπολιτῶν ἀνέλαθον τὰ καθήκοντα τῆς διευθύνσεως τῆς Σχολῆς· συνέταξα ὄργανισμὸν τῶν τάξεων τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν θέμενος βάσιν, ἐφ' ἧς ἐπετίθεντο τὰ ἄλλα βαθμηδὸν, τὸν ὅποιον ὑποβαλὼν εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν συναδέλφων μου, τοῦ μαθηματικοῦ Ἰωάννου Τσελεπῆ καὶ τοῦ φιλολόγου Κ. Βαρδαλάχου, ὀλίγον ὕστερον ἐλθόντος μετὰ τὴν ἀφίξίν μου, ἀνέγνω ἔπειτα ἐνώπιον πάντων τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, καὶ ἐπικυρωθέντα παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῆς σχολῆς, διένειμον ἀντίγραφον εἰς πάντας καὶ ἐπετήρουν αὐστηρῶς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ.

Ὅτε ἀνεδέχθην τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς ὑπῆρχον εἰς διδάσκαλοι τῆς ἑλλ. γλώσσης, δύο τῶν μαθηματικῶν, εἰς τῆς θεολογίας· ἐπ' ἐμοῦ προσετέθησαν καὶ διδάσκαλοι τῆς Λατινικῆς, τῆς Τουρκικῆς, τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς μουσικῆς· ἐπ' ἐμοῦ συνεστήθη ἐν τῇ σχολῇ καὶ τυπογραφεῖον, διὰ νὰ ἐκδίδωμεν τὰ ἀναγκαῖα βιβλία εἰς τοὺς μαθητάς· ὠκοδομήθη δημοσίαι βιβλιοθήκη, ἡγοράσθησαν πολλὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, καὶ ἐνομοθετήθη νὰ διδῶνται ἐκ τοῦ δημοσίου κατ' ἔτος τρισχίλια φράγκα εἰς ἀγορὰν βιβλίων. Ἐνομοθετήθη πρὸς τούτους νὰ πέμπωνται εἰς τὴν Εὐρώπην δύο ἐκ τῶν Χίων μαθητῶν μετὰ τὴν σειράν τῶν ἐν τῇ σχολῇ διδασκόμενων μαθημάτων, ἐνδεεῖς, εὐφροεῖς, χρηστοῖς, προωρισμένοι εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, διὰ νὰ διατρίψωσιν ἐκεῖ τρία ἔτη πρὸς τελειοποίησιν αὐτῶν εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν φιλολογίαν, καὶ ἐπιστρέψαντες νὰ διδάσκωσιν ἐν τῇ σχολῇ, ἐὰν ἦτο χρεῖα, εἰ δὲ μὴ, νὰ συνιστῶνται διδάσκαλοι εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Οὐδὲν ἐκ τῶν δυνατῶν συμπερόντων εἰς τὴν πρόοδον τῆς παιδείας προβαλλόμενον εἰς τὴν φιλόμουσον ἐκείνην πατρίδα παρημελεῖτο ὑπ' αὐτῆς. Ἀλλὰ πάντα συγκατεστράφησαν ὑπὸ τῶν ἀγρίων Τούρκων, ἐγὼ δὲ μόλις ὑπεκρυθὼν διὰ τοῦ Ῥωστικοῦ Προξένου, τοῦ πιστοῦ φίλου μου καὶ φιλογενεστάτου Ν. Μυλωνᾶ, κατέφυγον εἰς Ἰδραν ἐπὶ πλοίου Ἰδραϊκοῦ, φέροντος σημαίαν Ῥωσικὴν.

Οἱ ἀδελφοὶ Κουντουριώται, Λάζαρος καὶ Γεώργιος, καὶ πάντες οἱ πρόκριτοι τῆς Ἰδρας, μὲ ὑπεδέχθησαν μετὰ μεγάλης φιλοφροσύνης. Τὰ πράγματα τῆς Ἰδρας ἦσαν ἔτι μετέωρα, καὶ διὰ τὴν πρό ὀλίγου γενομένην στάσιν τεταραγμένα. Οἱ πρόκριτοι συνήρχοντο καθ' ἡμέραν εἰς τὴν Μονῆν, συσκεπτόμενοι περὶ τοῦ πρακτέου. Συλλογιζόμενος δ' ἐγὼ τὸν μέγαν κίνδυνον τῆς ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως, καὶ θεωρῶν τὴν ἀναβολὴν τῆς Ἰδρας ζημίαν μεγίστην τῆς Ἑλλάδος, τολμήσας, εἶπον πρὸς τὸν φρονιμώτατον Λάζαρον, ὅτι ἡ Ἰδρα, ὡς ὑπερέχουσα πάντων

καὶ τῇ δυνάμει καὶ τῷ πλούτῳ, συμφέρει ἀνυπεροθέτως νὰ ὑψώσῃ τὴν σημαίαν ἐν ὀνόματι Θεοῦ, ὅποια καὶ ἂν ᾖναι ἡ ἐκβασίς τοῦ ἀγῶνος, ὥστε ἡ νὰ συναποθάνωμεν τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος θάνατον, ἢ σώσαντες τὴν Ἑλλάδα νὰ σωθῶμεν ἐνδόξως. Ἀπεκρίθη δὲ ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἀναβολῆς εἶναι ἡ διχνοῖα καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ ὀμιλήσω περὶ ὁμονοίας τὴν ἐπαύριον, ἧτις ἦτο Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ· ἐνῶ δ' ἐγὼ μείνας μόνος, ἐσκεπτόμην περὶ ὀμιλίας, ἐπανελθὼν ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς συνεδριάσεως, ἧτις ἐγένετο ἐν τῇ Μονῇ, Βάμβα, εἶπεν, αὐριον ὑψώνεται ἡ σημαία κατὰ τὰς εὐχάς σου, καὶ ἔστω ὁ λόγος περὶ ἐλευθερίας. Ἀκούσας ταῦτα, κατησπαζόμενος αὐτὸν δακρῶν καὶ εὐχόμενος. Ἡ νύξ ἐκείνη ἦτον εἰς ἐμὲ δάκρυα καὶ στοχασμοί.

Ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ, καὶ ἤγουν οἱ κώδωνες, ἦτο θέαμα κατανυκτικὸν νὰ βλέπῃ τις τὸν λαὸν ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῆς θεατρικῆς ἐκείνης πόλεως καταβαίνοντα εἰς τὸ παράλιον. Ὅλη ἡ παράλιος πλατεία, τὰ καταγρώματα καὶ κατάρτια τῶν προσωρισμένων πλοίων, ἡ ὄροφ' τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς, πάντα ἦσαν πλήρη ἀπὸ τοῦ πλήθους. Τότε ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα ὡς ἐνθους ὑπὸ τῶν αἰσθημάτων ἐν μέσῳ βαθυτάτης σιωπῆς, παρέστησα τὸ δίκαιον τοῦ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀνοιχθέντος ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, τὰ δεινὰ τῆς πολυχρονίου τυραννίας, καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἀγωνισθῶμεν ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ, πεποισθότες εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου τῶν δυνάμεων καὶ εἰς τὴν εὐμένειαν τῶν εὐσεβῶν βασιλέων. Κατέβην ἀπὸ τοῦ βήματος ἐν μέσῳ σοβαρᾶς σιωπῆς τοῦ ἡρωικοῦ ἐκείνου λαοῦ· καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ὠπλίσθησαν καὶ ἠτοιμάσθησαν τριάκοντα, τὰ καλῆτερα πλοῖα, διὰ νὰ ἐνωθῶσι μετ' ἄλλων τσοσούτων ἐκ τῶν Σπετσῶν, καὶ νὰ ἐκπλεύσωσιν εἰς Ψυρά.

Μετὰ δύο περίπου μῆνας ἀπὸ τῆς εἰς Ἰδραν ἀφίξεώς μου ἦλθεν ὁ προσδοκώμενος Δ. Ἰψηλάντης καὶ ἀμειφθέντων τῶν συνήθων κανονοβολισμῶν, ἐπέμφθησαν εἰς τὸ πλοῖον πρὸς δεξίωσιν αὐτοῦ δύο τῶν προκρίτων· ἀποβάντα δὲ ὑπεδέχθησαν οἱ ἱερεῖς ἐνδεδυμένοι τὴν ἱερατικὴν αὐτῶν στολὴν μετὰ τῶν προκρίτων καὶ πλήθους πολλοῦ τοῦ λαοῦ, καὶ οὕτω ψάλλοντες εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν τῆς Μονῆς. Μετὰ δὲ τὴν δοξολογίαν ἀνέβη εἰς τὸν οἶκον τοῦ Γεωργίου Κουντουριώτου, ἔνθα διέμεινε μέχρι τῆς εἰς Πελοπόννησον ἀναχωρήσεως αὐτοῦ. Μέλλον δὲ νὰ ἀναχωρήσῃ, ἤθελε νὰ ἀκολουθήσω αὐτόν· ἀλλὰ καὶ οἱ πρόκριτοι ἤθελον νὰ μὲνῶ· ἐρωτηθεὶς δὲ νὰ εἶπω τὴν γνώμην μου, ἀπεκρίθην ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιστάσει γνώμην ἰδίαν δὲν ἔχω, ἀλλ' ὅ,τι συμφορώτερον εἰς τὴν πατρίδα, τοῦτο εἶμαι ἔτοιμος νὰ πράξω· τέλος ἀπεφασίσθη νὰ ἀκολουθήσω τὸν Ἰψηλάντην.

Οὕτω λοιπὸν ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τῆς Ἰδρας, ἀπέβημεν εἰς τὸ Ἄστρος, ὅπου ὑπεδέχθη τὸν Ἰψηλάντην ὁ στρατηγὸς Θεόδωρος-Κολοκοτρώνης, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἑκατὸν περίπου στρατιώτας. Γευματίσαντες δ' ἐκεῖ Ὀμηρικὸν γεῦμα, ἀνέβημεν εἰς τὰ Δερβένια, καὶ ἐκεῖθεν μετέβημεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς, ἐνθα διεμείναμεν, πολυειδῶς κακουχούμενοι καὶ κινδυνεύοντες. Ἐνῶ δὲ ἤγγιζεν ἡ πτώσις τῆς Τριπολιτσᾶς, ἠγγέλθη ὅτι ὁ Τουρκικὸς στόλος εὐρίσκετο εἰς Πάτρας καὶ ἦτο φόβος μὴ, εἰσπλεύσαντος εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, κάμη ἀπόβασιν εἰς τὴν Κόρινθον. Ὅθεν ἐνεκρίθη νὰ παραλάβῃ ὁ Ἰψηλάντης πεντακοσίους ἐκ τῶν πολιορκούντων τὴν Τριπολιτσᾶν, καὶ ἐνωθεὶς μετὰ τῶν ἐν Καλαβρύτοις νὰ φυλάττῃ τὰ παράλια ἐκεῖνα.

Ὁ Τουρκικὸς ὅμως στόλος δὲν ἐτόλμησε νὰ κάμῃ ἀπόβασιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλ' εἰσπλεύσας εἰς Γαλαξίδι, κατέκαυσε τὴν πόλιν, ἔρημον ἐγκαταλειφθεῖσαν, τῶν κατοίκων φυγόντων μετὰ μάχην σκληράν, καὶ λαβόντες οἱ βάρβαροι ὀλίγα τινὰ πλοῖα ἔρημα καὶ ταῦτα, ἐξῆλθον τοῦ κόλπου μετὰ θριάμβου Θεοσεβαστοῦ. Ἐν τούτῳ ἠγγέλθη καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Τριπόλεως, καὶ ἐπιστρέψαντες δὲν εὐρομεν ἐν αὐτῇ εἰμὴ ἐρείπια. Ἐκεῖ ἠρώστησε βαρέως καὶ ὁ Ἰψηλάντης καὶ ἐγὼ διὰ τὸν μεμολυσμένον ἀέρα ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας, καὶ τῆς σήψεως τῶν πτωμάτων. Μόλις δὲ ἀνελάβομεν καὶ μετέβημεν εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ ἐκεῖθεν ἐκστρατεύσαμεν εἰς τὴν Λαμίαν ἀποτυχούσης δὲ τῆς ἐκστρατείας ἐπανήλθομεν εἰς Κόρινθον, καὶ ἀφοῦ παρεδόθη τὸ φρούριον, κατέβημεν εἰς τὸ Ἄργος διὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου· ἐνῶ δὲ οἱ βουλευταὶ ἐκάθητο μετὰ τοῦ προέδρου Ἰψηλάντου συμβουλευόμενοι περὶ τῶν πραγμάτων, ἠγγέλθη ὅτι ὁ Δράμαλης εἰσέβαλεν εἰς τὴν Κόρινθον μετὰ τριάκοντα χιλιάδων πεζῶν ὁμοῦ καὶ ἵππέων. Τότε εἰσελθὼν εἶπον πρὸς τὸν Πρόεδρον, τί κάθισαι; προσμένεις νὰ ἔλθωσιν οἱ ἔχθροὶ νὰ σὲ συλλάβωσι μετὰ τῶν βουλευτῶν ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγὴν συγκεκλεισμένα; ἐξελθε, καὶ ἐγὼ κρατῶν τὸν σταυρὸν προπορεύομαι κηρύττων ὅστις εἶναι Χριστιανὸς καὶ πιστὸς Ἑλληνα, ἄς ἀκολουθῇ· ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη, φοδηθέντων ἴσως τῶν βουλευτῶν ὁρμὴν τινὰ παρὰ τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐσέβετο πάντοτε καὶ ἠγάπα τὸν Ἰψηλάντην· δι' ὃ καὶ ἐξ ἀρχῆς οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου δὲν ἐνεπιστεύοντο εἰς αὐτὸν τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων, φρονούντες οὐκ ὀρθῶς μετ' ὀλίγον ἦλθεν ἡ ἄλλη ἀγγελία ὅτι ἐν ἱππικὸν σώμα τῶν πολεμίων ἔρχεται ἐπὶ τὸ Ἄργος. Διαδοθείσης τῆς ἀγγελίας ταύτης, κατέλαβε πάντας φόβος καὶ τρόμος. Γυναῖκες καὶ παιδιά κλαίοντα καὶ ἔμφοβοι ἄνδρες ἄσπλοιο ἔτρεχον κάτω εἰς τοὺς Μύλους. Ἐν τῇ δεινῇ ταύτῃ πε-

ριστάσει ἔτυχον νὰ εὐρεθῶσι καὶ αἱ δύο ἀδελφαὶ μου μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἀνεψιοῦ μου Κωνσταντίνου, αἵτινες πρὸ τινῶν ἡμερῶν εἶχον ἔλθει ἐκ τῶν Ψυρῶν, φέρουσαι μεθ' ἑαυτῶν ὅσα ἐκ τῶν βιβλίων μου καὶ οἰκιακῶν πραγμάτων ἠδυνήθησαν νὰ σώσωσιν ἐκ τῆς πατρίδος· πολλὰ δὲ τότε ἀπολέσαντες, καὶ παθόντες, καὶ κινδυνεύσαντες, τὰ ὅποια διὰ νὰ μὴ παρεκτινώμαί ἀποσιωπῶ, μόλις διεσώθημεν εἰς τὰς Σπέτσας, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Μῆλον, ὅπου ἡ πρεσβυτέρα ἀδελφή μου πάσχουσα διὰ τὰς πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ κακουχίας ἐτελεύτησε.»

ΜΙΑ ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ.

Ἦτο ἡμέρα ἑορτῆς ἐν τῷ ἐν Λονδίῳ τραπεζιτικῷ οἴκῳ Ἀρρυσσων, Γρηγορίου Σώλλιθαν καὶ Σ². Τὰ γραφεῖα ἦσαν κλειστά, πλήρες δὲ τὸ εὐρὸ ἐστιατόριον. Τεσσαράκοντα ἐκ τῶν συνδαιτημένων ἦσαν οἱ συγγενεῖς, ἀδελφοί, υἱοί, θυγατέρες, ἔγγονοι καὶ ἔγγοναί, ἀνεψιοὶ καὶ ἀνεψιὰ τοῦ πλουσίου τραπεζίτου. Ἐξήκοντα δὲ ἄλλοι ἦσαν οἱ παντοειδεῖς ὑπάλληλοι τοῦ οἴκου Ἀρρυσσων, Γρηγορίου Σώλλιθαν καὶ Σ², ὅστις ἦτο ἐκ τῶν διασημοτάτων καὶ ἐντιμοτάτων τοῦ ἄστερος.

Ἀρθρον ἦτο τὸ γεῦμα καὶ γενικὴ ἡ χαρὰ. Ὁ Γρηγόριος μὲ φαιδρὸν πρόσωπον προσεπάθει νὰ περιποιηθῆται ὅλους τοὺς ξένους, εἰς ἄλλον μειδιῶν καὶ ἄλλον προσαγορεύων.

Εἶχε φθάσει ἡ στιγμή τῶν προπόσεων, στιγμή λίαν σοβαρὰ διὰ τοὺς Ἀγγλους.

— Τέκνα μου, λέγει ὁ Γρηγόριος Σώλλιθαν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν οἰκογένειάν του καὶ σεῖς ἄλλα μου τέκνα, πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους του, κρίνω καλὸν νὰ σᾶς διηγηθῶ σήμερον ὅ,τι οἱ πλείστοι ἀγνοεῖτε, τὰ περὶ τῆς πρώτης ἀρχῆς τῆς περιουσίας μου. Θὰ ἐνόμιζον ἐμαυτὸν ἀνάξιον τῆς εὐτυχίας ἂν ἐλησμόνου κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν νὰ σᾶς καταστήσω γνωστὸν ποῦ καὶ εἰς ποῖον χρεωστῶ τὴν εὐτυχιάν ταύτην.

Διὰ τοῦτο θὰ προπιῶ δις καὶ ἡ διπλῆ αὕτη πρόποσις θ' ἀποτείνεται εἰς τὴν ἐξ ἴσου ἱεράν καὶ προσφιλεῖ μνήμην δύο ἀνδρῶν, τοῦ πατρὸς μου Δανιὴλ Σώλλιθαν καὶ τοῦ Τζαίμς Ἀρρυσσων.

Ἄς προπιῶμεν λοιπὸν ὑπὲρ τῆς μνήμης τοῦ Δανιὴλ Σώλλιθαν!

Ἄς προπιῶμεν ὑπὲρ τῆς μνήμης τοῦ Τζαίμς Ἀρρυσσων!

Ὅταν καθισύχασαν ὀλίγον τὰ οὐρρά, ἐπανελάβην ὁ τραπεζίτης:

— Ὁ πατήρ μου, ὁ καλὸς μου πατήρ, — καὶ λέγοντος ταῦτα ἠλλοιοῦτο ὑπὸ τῆς συγκινήσεως ἢ φωνῆ του — ἦτο πρὸ τοῦ γεννηθῶ ἱκανὸς καὶ τίμιος, ἀλλὰ πτωχὸς Ἰρλανδοῦς ἐργάτης.

Ὅταν ἐγὼ ἐγεννήθην, ἠναγκάσθη νὰ καταλείψῃ τὸ Δουβλίον, ὅπου δὲν εἶχεν ἐργασίαν

καὶ ἦλθε μετὰ τῆς μητρός μου καὶ ἐμοῦ εἰς τὸ Λονδίον ἵνα δυνηθῆ νὰ διαθρέψῃ τὴν μικράν του καὶ ἀδύνατον οἰκογένειαν. Συχνάκις μοὶ ἐπανελάβην ἡ μήτηρ μου πόσον κατάκαρδα ἠσθάνθη τὴν λύπην διότι ἐπρόκειτο νὰ καταλείψῃ τὴν ὠραίαν καὶ πρασίνην τῆς Ἰρλανδίας, ἀλλ' ἡ ἀνάγκη δὲν ἀκούει στεναγμούς. Εὐτυχῶς ὁ πατήρ μου εἶχε πολλὴν σωματικὴν ῥώμην καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰδείκνυε τὴν εὐλοκίαν του· ὅθεν μόλις ἔφθασεν εἰς Λονδίον εὐρεν ἐργασίαν εἰς τὸν Τάμεσιν. Ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη εἰργάζετο ἐκεῖ φορτῶν καὶ ἐκφορτῶν πλοῖα. Ἡ καλὴ μου μήτηρ, ἀφοσιωμένη ὅλη εἰς τὸν ἄνδρα τῆς καὶ τὴν οἰκίαν τῆς, ἀνεκούφιζεν ἐργαζομένη διὰ τῆς βελόνης τοὺς μόχθους τοῦ πατρὸς μου. Ἦσαν εὐτυχεῖς καὶ οἱ δύο, ἠσθάνοντο δηλαδὴ τὴν ἀθλίαν ἐκείνην τῶν πτωχῶν ἀνθρώπων εὐτυχιάν, οἵτινες ἀφίνουσιν εἰς τῆς θεῆς Προνοίας τὴν μέριμναν τὸ πῶς θὰ ζήσωσι τὴν ἐπαύριον. Κατὰ τὰ τέσσαρα πρώτα ἔτη, ἅτινα ἠκολούθησαν ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα ἀποκαταστάσεως τοῦ πατρὸς μου ἐγεννήθητε διαδοχικῶς σεις, Ἰωὴ καὶ Ἰωνάθαν, καὶ σεις, Τζέννου καὶ Βέρθα. Μετὰ χαρᾶς πολλῆς σᾶς ἔβλεπον οἱ καλοὶ γονεῖς μου νὰ ἀυξάνητε καὶ νὰ ἀναπτύσσεσθε καὶ ὅταν ἤρχετο ἡ Κυριακὴ, ἔπρεπε νὰ τοὺς ἔβλεπε πόσον ἦσαν ὑπερήφανοι διότι μᾶς ἐπεδείκνυον εἰς ὅλην τὴν γειτονεῖαν καθαρὰ καὶ καλοσυνδύμενα.

Ἡ ταπεινὴ αὕτη εὐτυχία δὲν ἠδυνήθη νὰ διαλάβῃ τὸν φθόνον τῆς μοίρας.

Ἡμέραν τινὰ, λυπηρὰν τινὰ ἡμέραν, ἐπανῆλθεν οἰκαδὲς ὁ πατήρ μου ἀφήσας διὰ πρώτην φοράν ἀτελεῖ τὴν ἐργασίαν του τὴν καθημερινήν.

Ἦτο ὠχρὸς καὶ ἐκράτει ἐπὶ τῶν χειλέων του μανθῆλιον κηλιδωμένον δι' αἵματος, ὅπερ ἔρρεεν ἐκ τοῦ στόματός του. Εἶχε σηκώσει πολὺ βάρυ φορτίον, ὅπερ οὐδεὶς ἐκ τῶν ἄλλων ἐργατῶν εἶχε τολμήσει καὶ ἐκ τοῦ πολλοῦ κόπου εἶχε διαπραγῆ ἐν ἐκ τῶν ἀγγείων τοῦ στήθους. Ἐρρίφθη εἰς τὴν κλίνην του λέγων· «δὲν εἶνε τίποτε.» Τὴν ἐπομένην ἡμέραν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐγερθῆ, ἀλλὰ κατασπαζόμενος ἡμᾶς εἶπε πάλιν· «δὲν εἶνε τίποτε, θὰ περάσῃ.» Ἐν τούτοις ἡ μήτηρ μου μὲ ἔστειλε νὰ προσκαλέσω τὸν ἱατρὸν τῶν πτωχῶν. Ὁ ἱατρὸς ἦλθε, παρετήρησε τὴν κατάστασιν του, ἐξήτασε τὸν σφυγμὸν του, τῷ εἶπε νὰ βῆξῃ καὶ ἀπῆλθε. Ἡ μήτηρ μου παρηκολούθησε τὸν ἱατρὸν. «Φώναξέ τὴν μητέρα σου», μοὶ εἶπεν ὁ πατήρ, βλέπων ὅτι ἐβράδυνεν ἡ μήτηρ μου.

Ἐπορεύθη καὶ εὐρον αὐτὴν ὀπισθεν τῆς θύρας καθημένην ἐπὶ μιᾶς βαθμίδος καὶ κλαίουσαν. «Γρηγόρη μου, μοὶ εἶπε σφιγγουσά με εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, μὴ εἶπῃς εἰς τὸν πατέρα σου ὅτι ἐκλαῖα καὶ μὴ κλαίης καὶ σὺ, προσέθηκε σπογγίζουσα τοὺς ὀφθαλμούς της.»

Ὁ ἱατρὸς ἐπανάρχετο κάθε δύο ἢ τρεῖς ἡμέ-

ρας καὶ ἡ μήτηρ μας τὸν περιέμενε ὡς Μεσσίαν. Τὸν συνώδευσεν πάντοτε μέχρι τῆς ἐξω θύρας, συνωμίλει ὀλίγον μετ' αὐτοῦ καὶ ἐπανάρχετο μειδιῶσα. Τὸ μειδιάμα δὲν με καθισύχαζε καὶ ἐπεθύμου νὰ μάθω τί τῇ ἔλεγεν ὁ ἱατρὸς, ἀλλ' ἡ μήτηρ εἰώπα, ἐπορεύετο πρὸς τὸν πατέρα, τὸν ἠσπάζετο, ἐτακτοποίησε τὴν κλίνην του καὶ ἐπανελάμβανε τὴν ἐργασίαν τῆς χωρὶς ἐγὼ νὰ δύναμαι νὰ νοήσω ἂν ὁ ἱατρὸς εἰδίδεν ἐλπίδας ἢ ὄχι.

Ἡ Τζέννου καὶ ἐγὼ τὴν ἐβοηθοῦμεν εἰς τὸ σιγῆρισμα τῆς οἰκίας. Ἡ Τζέννου περιποιεῖτο τοὺς μικροτέρους ἀδελφούς καὶ παρεσκεύαζε τὸ φαγητὸν, ἐγὼ ἐφρόντιζα διὰ τὰς ἐκτὸς τῆς οἰκίας ἐργασίας. Τὰ ἀδελφιά μας ἐπαιζον εἰς μίαν γωνίαν.

Ὁ πατήρ βλέπων ἡμᾶς ὅλους ὀλόγουρά του ἦτο εὐχαριστημένος. «Καλὴ εἶνε ἐνίοτε καὶ ἡ ἀσθένεια, ἔλεγε λαμβάνων τὰς χεῖρας τῆς μητρός μου, ξεκουράζει ὀλίγον ἀπὸ τοὺς κόπους.» Ἐνίοτε προσκαλὼν αὐτὴν πλησίον του τῇ ἔλεγε· «Εἶσαι πολὺ καλὴ σύζυγος καὶ μὲ κακομανθάνεις· ἂν ἦμην πλούσιος θὰ ἐπεθύμου νὰ ἦμαι πάντοτε ἀσθενὴς διὰ νὰ ἔχω τὰς περιποιήσεις σου.» Καὶ ἐγὼ τότε ἡ μήτηρ μας καὶ τὸν ὠνόμαζεν ὀκνηρὸν καὶ ὅλοι ἡμεῖς ἐνηγκαλιζόμεθα τὸν πατέρα μας. Ἡμεῖς ζηλότυποι καὶ ὅταν ὁ πατήρ μας ἠσπάζετο ἕνα ἐξ ἡμῶν ἠθέλομεν νὰ μᾶς ἀσπασθῇ ὅλους.

Ἐσπέραν τινὰ παρετήρησα ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς μητρός μου ἦσαν πολὺ κόκκινοι. Τοῦτο μ' ἐκάμει νὰ ἀγρυπνήσω καθ' ὅλην τὴν νύκτα, παρετήρησα δὲ τότε πρᾶγμα, τὸ ὅποιον ἕως τότε ἠγνόουν, ὅτι δηλαδὴ ἡ μήτηρ μου δὲν ἐκοιμᾶτο καθ' ὅλου, ἀλλὰ εἰργάζετο ὅλην τὴν νύκτα καὶ διὰ νὰ ἐξοικονομῇ τὰς ἀνάγκας μου καὶ διὰ νὰ δύναται εὐκόλως νὰ περιποιηθῆται τὸν πατέρα.

Τὸ πρῶτ' ἐκάλεσα κατὰ μέρος τὴν μητέρα μου καὶ τῇ ἀνέφερα τὸ πρᾶγμα· ἐκείνη ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως μὲ ἐπῆρε πλησίον εἰς τὴν κλίμακα καὶ μοὶ εἶπε· «Γρηγόρη μου, σὺ εἶσαι τώρα εἰς ἡλικίαν, εἶσαι σχεδὸν δέκα ἔτων, καὶ ἔχεις φρόνησιν καὶ γενναϊότητα· πήγαινε νὰ εὕρῃς τὸν Τζῶν Μάξγουελ καὶ εἶπέ του ὅτι τὸν θέλω. Θὰ σοῦ εἶπω ἔπειτα κάτι τι.»

Ὁ Τζῶν ἦτο ἀστυνομικὸς κλητὴρ τῆς συνοικίας, ἦτο δὲ ἐξαδελφός μου. Ὁμίλησε πολλὴν ὥραν μετὰ τὴν μητέρα μου, ἧτις ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἀναπνεύσῃ. Ἀφ' οὗ ὀμίλησε μετὰ τὸν Τζῶν ἐπανῆλθε καὶ μοὶ ἐκάμει σημείον νὰ ἐξέλθω διότι μὲ ἠθέλεν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο εὐκολον, διότι ὁ πατήρ μου τὴν ἠθέλε πάντοτε πλησίον του. Πρὸς τὸ ἐσπέρας ὁ πατήρ ἀπεκοιμήθη.

— Γρηγόρη μου, μοὶ εἶπεν ἡ μήτηρ μου, ὁ πατήρ σου δὲν ἔμπορεῖ πλέον νὰ ἐργασθῆ, πρέ-

πει νὰ ἐργασθῆς σὺ, παιδί μου, διὰ νὰ ζήσωμεν, πρέπει καὶ τ' ἀδέλφια σου ἀκόμη νὰ ἐργασθῶν. Μετὰ δύο ἡμέρας δὲν θὰ ἔχωμεν οὔτε λεπτόν εἰς τὸ σπίτι. Ὅσον καὶ ἂν ἐργάζωμαι ἐγὼ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐπαρκέσω.

— Μητέρα μου, τῆ εἶπον ῥιπτόμενος εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, εἶμαι δυνατός καὶ ἡμπορῶ νὰ ἐργασθῶ· τί ἐργασίαν νὰ κάμω;

— Ἀδριον, παιδί μου, νὰ ὑπάγῃς νὰ εὕρῃς τὸν Τζῶν, θὰ σὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν ὁδοκαθαριστῶν· ὁ γαμβρός του εἶνε εἰς τῶν προϊσταμένων· ἐκείθεν θὰ σὲ πάρῃ σὲ καὶ τὰ τρία μικρά εἰς μίαν συνοικίαν, τὴν ὁποίαν θὰ σὰς ὀρίσουν καὶ ἐκεῖ, Γρηγόρη μου, παιδί μου, θὰ σὰς δώσουν μίαν σκουπίαν νὰ ἐργασθῆτε. Θὰ προσέγῃς, παιδί μου, τὰ ἀδελφάκια σου, διότι σὺ εἶσαι ὁ μεγαλύτερος. Πρόσεχε τὴν Τζέννου, ἡ ὁποία εἶνε ὀλίγον ζωντὰ, μὴ τύχῃ καὶ τὴν πλακώσαι κἀνὸν ἀμάξι! Ἄχ! παιδί μου, ἐπρόσθεσε παρατηροῦσά με μετὰ δακρύων, ἅς ἡμπορούσα ἐγὼ νὰ σκουπίζω τοὺς δρόμους!

— Σπόγγισε τὰ δάκρυά σου, μητέρα, θὰ σκουπίζω, θὰ σκουπίζω ἐγὼ, δὲν εἶνε δύσκολον πρᾶγμα καὶ θὰ προσέχω καὶ τ' ἀδελφάκια μου.

— Παιδάκι μου, πόσον ἡμεθα εὐτυχημένοι προτῆτερα!

Ἐπειτα μὲ ἠσπάρθη ἐπανειλημμένως:

— Αὐτὸ μοὶ δίδει θάρρος, μοὶ εἶπεν, ὅταν σὰς φιλοῦ. Δὲν ἔχω ἄλλο τίποτε νὰ σοῦ συστήσω πρᾶν νὰ ἔχητε καλοὺς τρόπους μὲ ὄλους, πρὸ πάντων μὲ τοὺς κυρίους καὶ τὰς κυρίας. Μὴ ἐνοχλεῖς κἀνέναν ἐπαίτων, Γρηγόρη μου· ἂν σοῦ δώσουν τίποτε νὰ εὐχαριστήῃς· μὴ λυπησῆσαι καὶ μὴ βαρυθυμῆς ὅταν δὲν σοῦ δίδουν, διότι δὲν εἶνε ὄλοι εἰς κατάστασιν νὰ δώσουν.

Εἰς τὰς δύο θὰ τρώγατε εἰς ἓν μαγειρεῖον, ὅπου θὰ σὰς δείξῃ ὁ Τζῶν· μὴ τύχῃ, παιδί μου, καὶ ἀνακατώνεσθε ἐκεῖ μὲ κακὰς συναστροφάς, πάντα μεταξὺ σὰς νὰ ἦσθε. Τὸ βράδυ νὰ ἐρχεσθε εἰς τὸ σπίτι. Ἄχ! Γρηγόρη μου, ὁ Θεὸς μαζί σας.

Τὸ πρῶτ' ἡμῶν ἐδῶκε χονδρὰ φορέματα τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐτοιμάσει διορθώνουσα τὴν νύκτα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν ἐφόρει πλέον ὁ πατὴρ μας. Ἦσαν συλλογὴ βρακῶν τὰ φορέματα ἐκεῖνα, ἀλλ' ἦσαν ζεστά. Ἀπῆλθον καὶ τὰ πέντε ἀδέλφια, μὲ τὴν χαρὰν ὅτι θὰ ἡμεθα ὠφέλιμα εἰς τοὺς γονεῖς μας ἐγὼ μάλιστα ἡμῶν ὑπερήφανος ὡς μεγαλύτερος διότι ἡ μήτηρ μας μὲ εἶχε κρίνει ἀξίον νὰ τὴν βοηθήσω. Ἔως εἰς τὴν ἔξω θύραν μὰς συνώδευσεν ἡ καλὴ καὶ σεβαστὴ μας μήτηρ καὶ ὅτε μετὰ τοὺς ἀσπασμοὺς τοῦ γαιετισμοῦ ἤρχισαμεν νὰ βραδίζωμεν, μὰς συνώδευσεν ἀκόμη δακρύβερετοι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς, ἔως οὐ δὲν ἐφαινόμεθα πλέον. Ὅταν ἔκαμψα τὴν ὁδὸν ἠσθάνθη ὅτι μὲ ἐγκατέλειπον αἱ δυνάμεις ὑπὸ τῆς λήπης, ἀλλ' ἀμέσως ἐσκέφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ

ἔχω θάρρος διότι ἐγὼ πλέον ἡμῶν ἀδυνατοῦ καὶ πτωχῆς οἰκογενείας τὸ ττήριγμα. Καθ' ὁδὸν ἐξήγησα εἰς τὰ μικρά μου ἀδέλφια περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ἀνέβηρον εἰς αὐτὰ τὰς παραγγελίας τῆς μητρός μας· μοὶ ὑπεσχέθησαν ὑπακοὴν καὶ τὰ πάντα ἐγιναν ὅπως εἶχον προδιατεθῆ.

Τὸ ἑσπέρας ἐπανήλθον εἰς τὴν οἰκίαν κατὰ κοποὶ ἐκ τῆς ἐργασίας, ἀλλ' εὐχαριστημένοι εἶχομεν δύο σελλίνια. Μὰς περιέμεναν εἰς τὴν θύραν ἡ δυστυχῆς μήτηρ καὶ πῶς μὰς ὑπεδέχθη!...

Ὁ πατὴρ μας, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας εἶχε μάθει τὰ καθ' ἡμᾶς, μὰς ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς κλίνης του καὶ εἶπε σιγὰ πρὸς ἐμὲ:

— Γρηγόρη, ἡ ἡμέρα αὕτη εἶνε μεγάλη ἡμέρα διὰ σὲ, ἡξέρεις ἀπὸ σήμερον ὅτι ὁ ἀνθρωπος δύναται καὶ ἐρεῖλει νὰ ζῆ ἐκ τῆς ἐργασίας του. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι πολὺ ταχέως ὑποβάλλεσαι εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην, ἀλλ' ἴσως τοῦτο θὰ ἦνε καλλίτερον διὰ σέ. Ἐκ παιδῶν ποίπει κἀνεὶς νὰ συνειθίσῃ νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου. Σήμερον μὲ ἀντικαθίστας, θέλω δὲ νὰ μοὶ ὑποσχεθῆς ὅτι ἐφ' ὅσον χρόνον γείνη ἀνάγκη, διὰ πάντοτε, ἂν χρειασθῇ διὰ πάντοτε θὰ ἐργάζεσαι διὰ τὴν οἰκογενείαν σου, ὅπως ἐργάσθης σήμερον, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ τὴν ἐγκαταλείψῃς, ὅπως ἐγὼ δὲν τὴν ἐγκατέλειψα, ἐφ' ὅσον μοὶ τὸ ἐπέτροπον αἱ δυνάμεις μου.

— Ἡάτερ μου, τῷ εἶπον, θὰ γείνης καλὰ καὶ σὺ.

— Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ!

— Ὡς πρὸς τὴν μητέρα μου τὴν ἀγαπητὴν καὶ τοὺς προσφιλεῖς ἀδελφούς μου, μείνε ἡσυχός, πατέρα.

— Καλὰ, μοὶ εἶπε σπογγίζων ἀπὸ τοῦ μετώπου του τὸν ἰδρώτα. Ναι, μένω ἡσυχός, εἶσαι καλός, Γρηγόρη, καὶ αὐτὸ μὲ παρηγορεῖ.

Εἶχον περῆσει δεκαπέντε ἡμέραι ἀφ' ὅτου ἤρχισαμεν τὸ νέον μας ἔργον. Ἐκοπιάζομεν πολὺ, ὅπως εὐκόλως δύναται τις νὰ φαντασθῇ, ἀλλ' οὐδέποτε ἐβαρυθυμήσαμεν καὶ ἐτρύγχαμεν εὐχαριστημένοι τὸν ἄρτον μας εἰς τὸ πενήχρον μαγειρεῖον. Ὁ καλὸς μάγειρος μὰς ἐπεριποιεῖτο—μὰς ἐβλεπε τόσον μικρά—ὅσον ἦτο δυνατόν: «Φάγετε καὶ πίστετε παιδιὰ μου, μὰς ἔλεγε, διότι ἐκάματε καλὴν ἐργασίαν καὶ σὺ μικρά μου Τζέννου πήγατε κοντὰ εἰς τὴν θερμάστραν νὰ ζεστάνῃς τὰ ροῦχά σου, εἶσαι βρεμμένη.» Ἦτο ἡ λεπτοφυεσττέρα ὄλων μας ἡ Τζέννου, ἀλλ' ὄχι ὀλιγώτερον δραστηρίκα. Ἦτο δὲ τόσον ἀγαπητὴ ἡ παιδικὴ μορφή τῆς, ὥστε οἱ διαβάται καὶ μάλιστα αἱ κυρίαὶ πάντοτε κάτι τῆ εἶδον.

— Ἐνθυμεῖσαι, Τζέννου; εἶπεν ὁ πλούσιος τραπέζιτης διακόπτων τὸν λόγον καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν ἀδελφὴν του.

— Ναι, ἀδελφέ μου, τίποτε δὲν ἐλησμόνησα καὶ λογίζομαι εὐτυχῆς βλέπουσα ὅτι ἡ εὐδαιμονία δὲν ἀπέσπασεν ἀπὸ τῆς καρδίης σου τὴν

μνήμην τῶν δυστυχημάτων τὰ ὁποῖα ἀπηντήσαμεν εἰς τὰ πρῶτα βήματα τοῦ βίου μας.

Ὁ Γρηγόριος Σώλλιθον ἐξηκολούθησε:—Μίαν ἡμέραν εἶχομεν φέρει ἔξ σελλίνια εἰς τὴν οἰκίαν· ἡ ἡμέρα εἶχεν ὑπάγει καλὰ, διότι ἡ βροχὴ ἦτο ἀκατάπαυστος καὶ οἱ ὁδοκαθαρισταὶ δὲν ἐπρόσθανον ν' ἀναπνεύσουν. Ἄλλ' εἰς τί κατάστασιν εἶχομεν ἐπανέλθει!... Ὅταν μὰς εἶδεν ἡ καλὴ μας μήτηρ καταβρογμῆνα καὶ καταλασπωμένα καὶ νὰ ἑμιλοῦμεν ὄλα μαζί καὶ νὰ ἐπιδεικνύομεν γαυριῶντα τὸν θησαυρόν μας, τὰ ἔξ σελλίνια, ἐγέλα καὶ ἐκλαίεν ἡ ἀγαθὴ γυνὴ.

Τὴν προτερσίαν μὰς εἶπεν: «Ἄν εἶχον τέσσαρα σελλίνια, θὰ εἶδιδά ζωμὶ ἀπὸ βωδινὸν εἰς τὸν πατέρα σας.» Καὶ ἐγὼ ἐπεθύμουν νὰ κερδήσω τὰ τέσσαρα σελλίνια· εἶχα παρακαλέσει τὸν Θεὸν νὰ σταίλῃ λάσπην καὶ βροχὴν καὶ μὲ εἰσάκουσέν ὁ Θεός.

Ὁ πατὴρ μας εὗρε λαμπρὸν τὸ ζωμὶ. Ἦτο ὠραία δι' ἡμᾶς ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη.

Δυστυχῶς ὅτε τὸ ἑσπέρας τῆς ἐπομένης ἡμέρας ἐπανήλθον εἰς τὴν οἰκίαν, ἡ κατάστασις τοῦ πατρός μας δὲν ἦτο καλὴ.

Ἡ μήτηρ μας δὲν εἶχε πλαγιάσει καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι τὸ πρῶτ', πολὺ ἐνωρίς θὰ μὲ ἐσταλέν ἴσως νὰ προσκαλέσω τὸν ἱατρόν.

Εἶχον διέλθει τὴν νύκτα πολὺ τεταραγμένος· ἐξύπνησα πρῶτος. Ἡ μήτηρ μας ἐκοιμᾶτο ἔχουσα ἀκουμβισμένον τὸ πρόσωπον εἰς τὴν ἄκραν τῆς κλίνης τοῦ πατρός μας, ἐντὸς τῆς χειρός του. Νομίζω ὅτι εἶχεν ἀποκοιμηθῆ καταφιλοῦσα τὴν χεῖρα ἐκείνην. Ὑπέθετον ὅτι καὶ ὁ πατὴρ μας ἀνεπαύετο· ὅθεν ἠγέρθη σιγὰ σιγὰ, ἀλλὰ μόλις ἐπλησίασα εἶδον ὅτι εἶχον ἀπατηθῆ. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Δανιὴλ Σώλλιθον ἦσαν κατὰ τὸ ἡμισυ ἀνοιχτοί, τὸ βλέμμα του ἀνεπαύετο ἐπὶ τῶν ὠχρῶν παρεῖων τῆς μητρός μας, εἶχε δὲ τὸ βλέμμα του τόσον λυπηρὰν καὶ τόσον τρυφερὰν τὴν ἐκφράσιν, ὥστε ἐκλίνα τὰ γόνατα παρὰ τοὺς πόδας τῆς μικρᾶς μου κλίνης.

Ἐκλαῖον καὶ προσφυγόμεν ὁ πατὴρ μας μὲ ἴκουεν. «Ἀγαπητέ μοι Γρηγόρη», μοὶ εἶπε γαμηλῆ τῆ φωνῆ καὶ θέτων τὸν δάκτυλον τῆς ἄλλης χειρός του ἐπὶ τῶν χειλέων του μοὶ ἐσήμανε νὰ μὴ κάμω θόρυβον διὰ νὰ μὴ ἐξυπνήσῃ ἡ μήτηρ μας.

Μετὰ πολλῆς προσοχῆς ἐξύπνησα τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς ἀδελφάς μου καὶ ἀπῆλθον βαίνοντες ὄλοι ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ ποδῆς, ἐνῶ διὰ μειδιάματος μόνον μὰς ἀπεχειρέτιζεν ὁ πατὴρ ἵνα μὴ φωνήσῃ καὶ ἐξυπνήσῃ ἡ μήτηρ.

Ὁ καιρὸς ἦτο εὐτυχῶς ἀθλιός τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην. Εἶχομεν μέχρι τῆς ἑσπέρας καλῶς καὶ ἐπωρελῶς ἐργασθῆ, ὅτε αἴφνης περὶ τὸ ἀναμματοῦν λόγων διακρίνω εἰς μίαν γωνίαν τῆς Ρέτζεντ Στρίτ—νομίζω ὅτι ἔχω ἀκόμη ἐμπρός

μου τὸ μέρος—κάτι τι, τὸ ὁποῖον ἐμαύριζε καὶ τὸ ὁποῖον βεβαίως κάποιος θὰ εἶχε χάσει. Ἦτο μαῦρον χαρτοφυλάκιον οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα. Ἦτο ἀκόμη καθαρὸν καὶ ὄχι πολὺ βρεγμένον· προφανῶς θὰ εἶχε πέσει ὄχι ἀπὸ πολλοῦ χρόνου. Παρετήρησα κύκλω ἵνα ἀνακαλύψω τὸν ἀπολέσαντα. Ὁ Ἰωῆς μοὶ εἶπεν ὅτι τὸ χαρτοφυλάκιον θὰ ἀνῆκεν εἰς ἓνα ὑψηλὸν κύριον σκυθρωπὸν, ὅστις πρὸ μικροῦ διελθὼν ἐκεῖθεν τῷ εἶχε δώσει ἡμῖς σελλίνιον. Ἀλλὰ ποῦ νὰ τὸν εὕρωμεν τώρα; Τὸ ἔθηκα εἰς τὸν κὸλλον μου καὶ ταχύτερον τοῦ συνήθους ἐπανήλθον εἰς τὴν οἰκίαν.

Μόλις ἐρθάσαμεν ἐδειξα τὸ εὑρημα εἰς τὸν πατέρα. Τὸ ἦνοιξε· περιεῖχεν ἔγγραφα. Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ μας ἔτρεμον ἀναγινώσκοντες τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ἀφ' οὗ δὲ τὰ παρετήρησεν ὄλα ἡ μήτηρ μας τὰ ἔθηκεν πάλιν εἰς τὸ χαρτοφυλάκιον, τὸ ἐκλαίει, τὸ ἐτύλιξεν εἰς χαρτίον καθαρὸν, τὸ ἔδεσε καλὰ δι' ἑνὸς γαίτανιου, ἐπέγραψε τὴν διεύθυνσιν καὶ μοὶ τὸ ἔδωκε. Τότε ὁ πατὴρ μας μοὶ εἶπε:—Γρηγόρη, πρόσθεε καλὰ εἰς τὸ χαρτοφυλάκιον αὐτὸ, εἶνε πολυτιμότητον. Νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν ὁδὸν Νόρφολκ εἰς τὸν οἶκον Ἀρρισσῶν, ἀριθ. 11. Ἐκεῖ θὰ ζητήσης τὸν κ. Τζαίμς Ἀρρισσῶν κατ' ἰδίαν καὶ ἀφ' οὗ σοὶ ἐπιτραπῆ νὰ παρουσιασθῆς ἐνώπιόν του τὸν ἐρωτᾶς ἂν ἔχασε τίποτε ἐντὸς τῆς ἡμέρας. Ἄν σοὶ εἴπῃ ναι, ὅτι ἔχασεν ἓν χαρτοφυλάκιον (ἡμπορεῖ καὶ ὁ Ἰωῆς νὰ παρατηρήσῃ ἂν ἦνε ὁ ὑψηλὸς κύριος, ὁ ὁποῖος τῷ ἔδωκε τὸ ἡμισυ σελλίνιον) καὶ βεβαιωθῆς ὅτι εὕρισκεις ἐνώπιον τοῦ κτήτορος τοῦ χαρτοφυλακίου, τῷ δίδεις τότε τὸ δέμα τοῦτο διηγούμενος εἰς αὐτὸν τὸ πῶς τὸ εὔρες καὶ τὰ λοιπά.

— Δὲν εἶνε πολὺ ἀργά; ἠρώτησεν ἡ μήτηρ μας.

— Τὸ μέρος δὲν εἶνε μακρὰν, καλλίτερα νὰ ὑπάγουν τώρα.

— Καλὰ λοιπὸν, ἅς ὑπάγουν, ἐπανέλαθεν ἡ μήτηρ.

Μὰς ἐκαθάρισεν, ἀπῆλθον καὶ μετὰ μίαν ὥραν εὕρισκόμεθα εἰς ὠραίαν αἴθουσαν ἐνώπιον ὑψηλοῦ τίνος κυρίου σκυθρωποῦ, ὡς εἶχεν εἶπει ὁ Ἰωῆς, ὅστις ἀμέσως τὸν ἀνεγνώρισε.

— Τί θέλετε; μὰς ἠρώτησε.

— Κύριε, τῷ λέγω εἴμεθα οἱ μικροὶ ὁδοκαθαρισταὶ τῆς Ρέτζεντ Στρίτ. Ἐνθυμεῖσθε, κύριε, ὅτι κατὰ τὰς τέσσαρας ἐδώκατε ἡμῖς σελλίνιον εἰς τὸν μικρόν μου ἀδελφόν;

— Ἐ; λοιπὸν; δὲν ἔδωκα ἀρκετά;

— Μάλιστα, κύριε, ἀπῆλθον ἐντρομος, ἀλλὰ ἤλθον νὰ σὰς εἶπω μὲν ὅτι ἀφ' οὗ διεβήτη εὔρομεν κάτι τὸ ὁποῖον ἡμπορεῖ νὰ ἦνε ἰδικόν σας.

Ὁ κ. Ἀρρισσῶν μὲ ἔλαβεν ἀπὸ τῆς χειρός, μὲ ἔθηκεν ὑπὸ τὸ φῶς τῆς λυχνίας καὶ παρατηρῶν με καλὰ, μοὶ εἶπεν:

— Δέν έχω πλέον σύζυγον και τὰ τέκνα μου δέν έχουσι πατέρα.

— Ταλαίπωρος γυνή, δυστυχημένα τέκνα, ανέκραξεν ὁ Ἄρρισων ἐκ βάθους συγκινηθείς.

Σὰς ὁμίλησά ἐπὶ πολὺ περὶ τοῦ πατρὸς μου διότι δέν τὸν ἐγνωρίζατε, ἀλλὰ τί νὰ εἶπω περὶ τοῦ Ἄρρισων, τὸν ὁποῖον πάντες ἔχετε γνωρίσει, ἀρκεῖ δὲ μίᾳ λέξει ἵνα σὰς τὸν ὑπομνήσῃ; Ὁ Τζαίμης Ἄρρισων ἦτο ὁ ἀγαθὸς πλούσιος ὅπως ὁ Δανιὴλ Σώλλιθαν ἦτο ὁ ἀγαθὸς πένης. Ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ πράξῃ ἵνα ὑπογλυκάνῃ τοῦ πένθους μας τὴν πικρίαν τὸ ἔπραξε μετὰ χαρᾶς.

— Ἄχ! ἔλεγεν ἐνίοτε ἡ μήτηρ μου, ἐντρέπομαι νὰ ἤμαι εὐτυχής; ἂν εἶχα τώρα τὸν ἄνδρα μου. . .

— Τὸν ἔχεις, τὸν ἔχεις πάντοτε, ἀπάντα ὁ Ἄρρισων ὅς προσφιλεῖς νεκροὶ μας εἶνε πάντοτε μεταξὺ ἡμῶν καίπερ ἀόρατοι, ἀρκεῖ νὰ τοὺς ἀγαπῶμεν. Ἔσο εὐτυχής ἐν τῇ γῆ μετὰ τὰ τέκνα σου καὶ θὰ εὐχαριστεῖται βλέπων ταῦτα καὶ ὁ σύζυγός σου ἐν τῷ οὐρανῷ.

Ἐνίοτε πλήρεις εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν εὐεργέτην ἡμῶν :

— Εἶσθε δίκαιοι, ἀγαθοί, τῷ ἐλέγομεν.

— Δέν εἶνε τοῦτο σπουδαῖον πρᾶγμα, κυρία Σώλλιθαν, ἀπάντα.

Εἶνε ἱκανοὶ δίκαιοι εἰς τὸν κόσμον, ὁ σύζυγός σας ἦτο καλλίτερός μου, τὰ παιδία σας ὕταν μοῦ ἔφεραν τὸ χαρτοφυλάκιον ἦσαν καὶ ἐκεῖνα δικαιοτάτα καὶ ἀγαθώτατα. Ἀπορῶ πῶς δέν εὐρέθησαν δέκα δίκαιοι εἰς τὰ Σάδομα διὰ νὰ σωθῇ ἡ πόλις.

Ὁ Τζαίμης Ἄρρισων δέν εἶχεν οἰκογένειαν, ἡμεῖς ἐγένικαμεν ἡ οἰκογένειά του καὶ ἐκεῖνος δεύτερος πατήρ δι' ἡμᾶς. Ἡ μήτηρ μας ἐπετήρει τὰ τῆς οἰκίας μετὰ τσαύτης συνέσεως καὶ οἰκονομίας, ὥστε ἀστειζόμενος ὁ καλὸς Ἄρρισων ἔλεγεν ὅτι θὰ προτείνῃ εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων νὰ τὴν διορίσωσι διοικήτριαν τῶν Ἰνδιῶν, διότι μόνη αὕτη ἦτο κατάλληλος νὰ τακτοποιήσῃ τὰ τῆς μεγάλης ἐκείνης χώρας χωρὶς νὰ διεγερθῶσι καὶ παράπονα κατὰ τῆς διοικήσεως.

Ἐγὼ ἀφ' οὗ ἐτελείωσα τὰς σπουδὰς μου ἔγεινα ὑπάλληλός του πρῶτον καὶ ἔπειτα μετὰ τινὰ ἔτη συνέταξός του. Ἀπεκατέστησε τὸν Ἰωῆν καὶ ὑπάνδρευσε τὰς ὠραίας μου ἀδελφὰς μετὰ τοὺς ἐδῶ τώρα παρόντας συζύγους των. Καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος τοῦ εὐεργετικωτάτου ἦτο ἡσυχος καὶ γαλήνιος, ἀληθὴς θάνατος δικαίου. Κατὰ τὴν τελευταίαν του ὥραν στραφεὶς πρὸς τὴν μητέρα μου :

— Μετὰ τινὰς στιγμὰς, τῇ εἶπεν, ἀφ' οὗ κατὰλείψω τὸν κόσμον τοῦτον θὰ παρουσιασθῶ πρὸς τὸν Πλάστην καὶ θὰ ὑποβάλω εἰς τὴν κρί-

σιν τοῦ τὰς πράξεις τοῦ βίου μου, ἔπειτα θὰ λογαριασθῶ μετὰ τὸν σύζυγόν σας, μετὰ τὸν πατέρα σας, τέκνα μου. Πιστεύω ὅτι ὁ ἀγαθὸς οἰκογενειάρχης θὰ μείνῃ εὐχαριστημένος δι' ὅσα ὑπὲρ τῆς ἀδυνατοῦ οἰκογενείας του μετὰ τὴν θάνατόν του ἔπραξα. Μετὰ αὐτὸν θὰ ὁμιλῶ διὰ σὰς. . .

Ἐδῶ ἐτελείωσε τὸν λόγον τοῦ ὁ Γρηγόριος Σώλλιθαν, ἡ δὲ ὁμήγουρι πολλὴν ὥραν ἀφ' οὗ εἶχε σιγήσει ἐνόμιζεν ὅτι ἤκουεν ἔτι. Ἐπειτα δὲ σεβασμῖα τις γραῖα ἠγέρθη ἀπέναντι τοῦ Γρηγορίου :

— Γρηγόριε Σώλλιθαν, εἶπε, τέκνον μου, ὁμίλησας ἀξίως τῆς μνήμης τῶν δύο ἀνδρῶν, τοὺς ὁποῖους ἔτι θρηνοῦμεν. Τὰ μικρὰ ἐκεῖνα παιδία — δεικνύουσα τὰ εἰς τὴν ἄκραν τῆς τραπέζης καθήμενα νεώτατα μέλη τῆς οἰκογενείας — τὰ ὁποῖα εἶνε ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ χαρὰ μας, θὰ ἐνθυμηθῶσι τοὺς λόγους σου. Καλὸν εἶνε τὰ ὅσα τῶν παιδίων ν' ἀκούωσι τοιαύτας διηγήσεις, καλὸν εἶνε ἀπὸ στόματος ἀψευδούς καὶ φιλονόμου οἶον εἶνε τὸ ἰδικόν σου νὰ μνησθάνωσιν ὅτι πρέπει ἀείψετε νὰ τηρῶμεν τὴν μνήμην τῶν ἀγαπησάντων ἡμᾶς ἐν τῷ κόσμῳ, ὅτι πρέπει ἡ καρδία μας νὰ λατρεύῃ τοὺς προκαποθανόντας γονεῖς ἢ συγγενεῖς μας καὶ ὅτι μετὰ καλὸν βίον ἀρίστη διδασκαλία εἶνε ὁ ὠραίος θάνατος. Ἄριστον προσκέφαλον καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἐσχάτῳ ὕπνῳ εἶνε ἡ καλὴ συνειδήσις, μόνον δὲ οἱ πονηροὶ φοβοῦνται τὴν ὥραν τὴν ἐσχάτην.

Λαμβάνουσα δ' ἔπειτα τὸ ποτήριόν τῆς ἡ σεβασμῖα γυνή,

— Ὑπὲρ τῆς μνήμης, εἶπε, τοῦ Δανιὴλ Σώλλιθαν, μετὰ φωνῆς, ἧς μετὰ κόπου κατέστειλε τὴν συγκίνησιν, ὑπὲρ τῆς μνήμης τοῦ Τζαίμης Ἄρρισων!

— Οὐρῶ ὑπὲρ αὐτῶν! ἀνέκραξεν ἡ ὁμήγουρι. [P.—J. Stahl.] Σ.

ΠΑΡΑΦΡΑΣΕΙΣ ΟΜΗΡΙΚΩΝ ΕΠΩΝ

Εἶναι περιεργὸς ἡ τύχη, ἢν ὑπέστησαν τὰ ἔπη τῶν δύο κορυφαίων τῆς ἀρχαιότητος ποιητῶν ἐν Ευρώπῃ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Καὶ τοῦ μὲν Βεργιλίου τὴν ποιητικὴν δόξαν ἐπεσκίασεν ἡ φήμη περὶ τῆς τεραστίας αὐτοῦ μαγικῆς τέχνης, διότι ὁ ποιητὴς τῆς Αἰνειάδος ἐνομιζέτο γόης καὶ φαρμακεὺς ἐκ τῶν μεγίστων καὶ δεινοτάτων, πολλὰ δὲ βιβλία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης βρῆθουσι ποικίλων μύθων περὶ γοητειῶν καὶ μαγγανευμάτων αὐτοῦ, δι' ὧν ἐξησφάλισεν τὴν Νεάπολιν κατὰ πάσης κακοβούλου ἀποπειράς, ὧν ὅμως ἔπεσεν ἐπὶ τέλους θῦμα καὶ αὐτὸς, ἐπιχειρήσας νὰνανεωθῇ καὶ καταστῆ ἀθάνατος. Τοῦ δὲ Ὀμήρου καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἐλαττομονήθη τέλεον ἐν τῇ δύσει, τὰ δὲ περὶ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου ἔσματα τῶν τρουβαδούρων καὶ ἱπποτικῶν μυθιστορημάτων βᾶσιν ἔχουσι κυρίως τὰ ψευδεπιγράφα ἡμερολόγια Ἄλκυτος τοῦ Κρη-

τῆς καὶ Δάρητος τοῦ Φρυγός, οὗς ἐνόμιζον τότε πολεμιστὰς παραστάντας ἐν τῇ ἀλώσει τῆς Τροίας καὶ ὧν τὰ ἔργα ἐμυθεύετο ὅτι ἀνευρέθησαν ἐν τῷ ἄφῳ τινὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας Νέρωνος διὰ τοιοῦτων Φραγκικῶν διωρῶν μετωχασθῆσαν καὶ παρ' ἡμῶν μετὰ τὰς σταυροφορίας ἀσθενεῖς τινες καὶ κακόζηλοι ἀπηγήσεις τῆς ὁμηρικῆς μούσης εἰς μιζοδόξουσαν ἑλληνικὴν, ἐν αἷς ἡ Ἀνδρουμάχη μετωνομάζετο Ἀνδραμάθῃ, ὁ Ἡρακλῆς Ἐρκουλας καὶ ἡ Ἐκάβη Κουβῆ, ἐκ τοιοῦτων δὲ θελορῶν πηγῶν ἠντιλσε τὰς περὶ ἀρχαιότητος γνώσεις του καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ Ἑρωτοκρίτου.

Ἐν Ἑλλάδι σχετικῶς ἡ τύχη τοῦ Ὀμήρου ἐν ὁπωσοῦν κρείσσων. Καὶ μὲν ἡ πάλαι αἰγλή εἶχεν ἐξαφανισθῆ, καὶ ἄγνωστος σχεδὸν διετέλει παρὰ τῷ λαῷ ὁ ποιητὴς. Ἀλλ' ὁ μὲν Τζέτζης συνεπλήρου διὰ πεινιχρῶν ἐξαιμέτρων Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν, ὅλον τὸν ἐπικὸν κύκλον περιλάβων ἐν τοῖς Προομηρικῶς, τοῖς Ὀμηρικῶς καὶ τοῖς Μεθ' Ὀμηρον, πληθῆς δὲ σχολιαστῶν ἱερατῶ νὰ ἐξηγήσῃ καὶ ἐρμηνεύσῃ τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, καὶ αἱ Παρεκβολαὶ εἰς Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν τοῦ κατὰ τὴν ἸΓ' ἑκατονταετηρίδα ἀμασάντος σοφοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου ἐνεκαίνιζον νέαν περίοδον φιλολογικῆς ἀναπλάσεως τοῦ ἔθνους. Ἀφ' ἐτέρου συνήθεσταται ἦσαν καὶ αἱ παραφράσεις τοῦ Ὀμήρου εἰς τὴν παρὰ τῶν τότε λογίων γραφομένην γλῶσσαν, ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Τζέτζου, Μιχαῆλ τοῦ Ψελλοῦ, Μανουὴλ τοῦ Χρυσολοῦ, Ἐμμανὴλ τοῦ Μοσχοπούλου, Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ καὶ ἄλλων ἀνωνύμων. Ἀλλὰ πλησίον τῶν ἔργων τούτων μετὰ τὰς σταυροφορίας ἀνεφάνησαν, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, διηγήσεις περὶ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου εἰλημμένοι ἐκ Φράγκων στιχοῦργῶν, καὶ ἐξαμβλώματά τινα μεταφράσεων τοῦ Ὀμήρου εἰς τὴν χυδαίαν. Μία τούτων, ἡ τοῦ κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα ζήσαντος Κωνσταντίνου τοῦ Ἑρμονιακοῦ, ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Δημ. Μαυροφρύδου, σφύδρα δ' ἀμφιβάλλομεν ἂν τις ἄλλος τῶν τοιοῦτων μεταφραστῶν κατάρθωσεν νὰ ὑπερβῇ τοῦτον κατὰ τὴν παχυλὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν μωρίαν. Τὸ στιχοῦργημα τοῦ Ἑρμονιακοῦ φέρει τὴν ἀκόλουθον σχολιοτενῆ ἐπιγραφὴν, προϋλίχια ἀντάξια τοῦ ἔργου: «Μετὰφρασις ἱστορίας τινὸς ἀρμόδια πρὸς Ὀμήρου, σὺν αὐτοῖς γὰρ ἀκολούθως ἔχων τοὺς πολέμους τῆς Τροίας ἀπαραλλάκτως, καθὼς ὁ Ὀμηρος διηγῆται καὶ ἕτεροι ποιηταὶ τοὺς πολέμους καὶ τὴν τοῦ Λουκίου ἵππου κατασκευὴν καὶ τὴν ἀνάλωσιν τῆς αὐτῆς Τροίας τὰ μετ' Ὀμηρον τὰ μὴ γραφέντα ἐν αὐτῷ τοῦ Ὀμήρου βιβλίου τὸ καλούμενον Ἰλιάδα.» Διὰ 589 ὀκτωσυντάξων ἀθλίων στίχων, παραγεμισμένων διὰ πολλῶν γὰρ καὶ ἤγρων, κτώρθωσεν ὁ Ἑρμονιακὸς νὰ παραφράσῃ κατὰ τὴν!

διὰν μέθοδον δλόκληρον τὴν Ἰλιάδα καὶ νὰ συμπληρώσῃ αὐτὴν διὰ πολὺ πλεοντέρον. Ὅπως ἐξ ὄνυχος καταφανῆ ὁ λέων, ἢ μᾶλλον ὁ ὄνος, ἀποσπῶμεν ὀλίγους στίχους ἐκ τῆς ἀπαραλλάκτου ταύτης μεταφράσεως τοῦ Ὀμήρου. Ἐν στίχ. 1874 κς. οἱ Τρῶες στενοχωρηθέντες ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἀποφασίζουσι νὰ αἰτήσωσι διὰ πρεσβείας ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ προφητάνακτος Δαβὶδ καὶ στέλλουσιν ἀγγέλους πρὸς αὐτὸν μετὰ δώρων πολυτίμων. Ἀλλ' ὅμως

Ὁ Δαβὶδ οὐκ ἠδουλήθη συμπάχίαν ἀποστειλεῖν, ὑπὸ δύο γὰρ αἰτίων· μίαν δὲ καὶ πρώτην ταύτην, μυστατόμενος τοὺς Τρῶας ὡς γὰρ λατρευτὴς εἰδώλων, καὶ δευτέραν πάλιν ἄλλην, τοὺς Ἑβραίους ἐφοβείτο μὴ ζηλώσουσιν τοὺς εἰδῶλους καὶ λατρεύουσιν ἐκεῖνα.

Ἐν ἐτέρῳ χωρίῳ ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκτρατεύσας ἐπὶ Τροίαν,

Φέρει στρατεύμα Βουλγάρων, Ὀβγκρων τε καὶ Μυρμιδόνων.

Ἄς σημειώσωμεν ὅμως ὡς ἐλαφρυντικὴν περίπτωσιν, ὅτι κατὰ τοῦτο μικρὸν μόνον ποιητικὴ ἀδείξ παρήλλαξε τὴν ἱστορίαν, ὡς τότε ἐγράφετο ὑπὸ σοβαρῶν χρονογράφων. Ἀφηγούμενος τὰ κατὰ τὸν τρωϊκὸν πόλεμον, ὁ Μαλάλας λέγει πρὸς τοὺς ἄλλους: «καὶ ἀπῆλθε μετὰ τῶν Ἀτρείδων ὁ αὐτὸς Ἀχιλλεὺς, ἔχων ἴδιον στρατὸν τῶν λεγομένων Μυρμιδόνων τότε, νυνὶ δὲ λεγομένων Βουλγάρων.»

Ἀλλ' εἰς περιεργότατον περιπίπτει ἀναχρονισμὸν ὁ Ἑρμονιακός, ὅταν περιγράφῃ τοὺς ἐπὶ Τροίαν στρατεύσαντας ἥρωας. Μεταξὺ τούτων συγκαταριθμεῖ Κάτωνα τὸν Ῥωμαῖον καὶ τὸν βυζάντιον Ἰωάννην τὸν Τζέτζην, τὸν ὀλίγω προγενέστερον ποιητὴν τῶν Προομηρικῶν, ἅτινα εἶχεν ὑπ' ὄψιν ἐν ἀρχῇ τοῦ στιχοῦργήματός του!

Ἐτέρα ἔμμετρος μετάφρασις εἰς κοινὴν γλῶσσαν τῆς Ἰλιάδος, ἀλλ' ἀσυγκρίτως λόγῳ ἀνωτέρα αὕτη τῆς τοῦ Ἑρμονιακοῦ, εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου, ἢ Ζακυνθίου κατ' ἄλλους, Νικολάου τοῦ Λουκάνου, ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον κατὰ Μάϊον τοῦ 1526 ἐν Βενετίᾳ καὶ μετατυπωθεῖσα τῷ 1640 ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ τῷ 1870 ἐν Ἀθῆναις ὑπὸ Αἰμιυλίου Λεγράν. Ἡ πρώτη ἐκδοσις φέρει τὴν ἀκόλουθον περιεργὸν ἐπιγραφὴν: «Ὀμήρου Ἰλιάς μεταβληθεῖσα πάλαι εἰς κοινὴν γλῶσσαν, νῦν δὲ διορθωθεῖσα καὶ διατεθεῖσα συντόμως, καὶ κατὰ βιβλία καθὼς ἔχει ἡ τοῦ Ὀμήρου βιβλίος, παρὰ Νικολάου τοῦ Λουκάνου, ἔστι μὲν ἡ βιβλίος πᾶν ὠφέλιμος καὶ ὠραία τοῖς ἀναγνώσομένοις, καὶ ἐπειδὴ εἰσὶν ἐν τῇδε τῇ βιβλίῳ πολλὰὶ λέξεις δευραὶ, ἧρουν ὁμηρικαί, ἐγένετο καὶ πῖραξ, ἐν ᾗ πῖρακι, εὐρήσεις ταύτας τὰς ὁμηρικὰς λέξεις ἀπλῶς ἐξηγημένας· λάβετε τοιγαροῦν πάντες τὴν βιβλίον, ἵνα ἰδῆτε τὰ ποικίλα κατορθώματα τοῦ

«Ομήρου.» (!) Ἡ ἐκδοσις αὕτη κοσμεῖται δι' ἀτέχνων ἀλλὰ πολυπληθῶν ξυλογραφημάτων, ἀπεικονιζόντων τοὺς ὀμηρικοὺς ἥρωας μὲ μεσαιωνικὰς ἐνδυμασίας καὶ ἱπποτικὸν ὄπλισμόν.

Ἡ παράφρασις τοῦ Λουκάνου, μεγάλως ἐνδιαφέρουσα ὑπὸ γλωσσικῆν ἔποψιν, δὲν εἶναι ἀκριβής· πολλοὶ τῶν ὀμηρικῶν στίχων παραλείπονται ἐν αὐτῇ, ἐνιοὶ δὲ καὶ παρερμηνεύονται. Ἰδοὺ πῶς ἔχει ἡ ἀρχὴ τῆς Α βραψωδίας:

Τὴν ὄργην ἔδε καὶ λέγε,
ὦ θεά μου Καλλιόπῃ,
τοῦ Πηλεΐδου Ἀχιλλείως,
πῶς ἐγένετ' ὀλεθρία,
καὶ πολλὰς λύπας ἔποιε
εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς δὴ πάντας.

Τῆς παραφράσεως προτάσσεται «πίναξ καὶ ἐξηγήσις τῶν λέξεων τῶν δεινῶν», ἐν ᾗ ἡ Ἑλλάς ἐξηγεῖται Λεβάντης, ἡ ἐκατόμβη ἰορτῆ ποῦ ἐγένετο μὲ ἐκατὸν βώδια, τὸ εἰσαγάγωμεν νὰ τὴν εἴψωμεν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐν ᾗ ἐρμηνεύονται καὶ λέξεις νῦν ἀπλούσταται θεωρούμεναι, ὡς ἄρρων, πειλεῖδος, ἀναχωρεῖ μισεύει ἀπὸ ἐκείνου τὸν τόπον, βοῦν βόιδι, πύργος ἡ τοῖρη κλπ.

Καθ' ἃ σημειοῖ ὁ κ. Σάβας, ἡ παράφρασις αὕτη τοῦ Λουκάνου εἶναι ἡ πρώτη τῆς Ἰλιάδος δημοσιευθεῖσα μεθερμηνεύσεις εἰς ζῶσαν γλῶσσαν, διότι ἡ πρώτη γαλλικὴ ἐτυπώθη μετὰ τέσσαρα ἔτη (1530), ἡ Ἰταλικὴ μετὰ τεσσαράκοντα ἔξ (1572), ἡ ἀγγλικὴ ἐν ἔτει 1581, ἡ γερμανικὴ τῷ 1620, ἡ βελγικὴ τῷ 1658 καὶ ἡ ἰσπανικὴ τῷ 1788.

Ἐκτοτε ἐπὶ δύο αἰῶνας οὐδεμία ἑτέρα παράφρασις τοῦ Ὀμήρου εἰς κοινὴν γλῶσσαν ἐδημοσιεύθη, ἀν' ἐξαιρέσωμεν τὰς παραφράσεις τῆς Βατραχομουσικίας. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος (1817—1818) ἐξεδόθη πολύτομος ἑμμετρος μετάφρασις τῆς Ἰλιάδος, καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας βραδύτερον, μετὰ κειμένου, σημειώσεων καὶ εἰκόνων ὑπὸ τοῦ Μακεδόνα Γεωργίου Ρουσιάδου. Τὴν ἀξίαν τῆς παραφράσεως ταύτης δύναται νὰ κρίνη τις ἀσφαλῶς, ἅμα εἴψῃ ἐν βλέμματι εἰς τὸν πρῶτον στίχον τῆς Ἰλιάδος, Μῆνιν ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος, ὅστις ἐπλατόνη εἰς δύο,

Ψάλε, ὦ Μοῦσα, τὴν ὄργην τοῦ τέκνου τοῦ Πηλεΐδου,
τοῦ θαυμαστοῦ, τοῦ ἥρωος, τάνδρου τοῦ Ἀχιλλείως.

Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν (1875) καὶ ὁ κ. Ι. Πολυλάς ἀπεπειράθη νὰ μεταφράσῃ τὴν Ὀδυσσεΐαν εἰς γλῶσσαν δημόδη. Πεζαὶ δὲ μετάφρασεις ἐξεδόθησαν ἀμφοτέρων τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Ἀργυριάδου (1868—1869) καὶ ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Ἀλ. Σκαλίδου (1870—1874), τῆς δὲ Ἰλιάδος ἐσχάτως (1878) ὑπὸ τοῦ κ. Ἀν. Κωνσταντινίδου.

1. Ἐννοεῖται ὅτι μετὰ τῶν τοιοῦτων παραφράσεων δὲν πρέπει νὰ συγκαταλεχθῶσι καὶ αἱ δι' ὀφισμένον τινὰ σκοπὸν ποιηθεῖσαι ἑμμετροὶ μετάφρασεις βραψωδῶν τινῶν, ὡς ἡ τῆς Ὀδυσσεΐας Α ὑπὸ Α. Ρ. Παγκαθῆ, πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ δυνατοῦ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου παρ' ἡ-

τὴν τόλμην τῶν ἐπιχειρούντων μεταφράσαι τοῦ Ὀμήρου δριμύτατα φέγει ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ἐν ἐπιστολῇ ἣν ἀμέσως κατωτέρω παρατιθέμεθα ἂν δ' οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀληθεύουσι διὰ τὰς εἰς ξένας γλώσσας ὀμηρικὰς μεταφράσεις, πόσον ἀληθέστεροι δὲν ἀποδεικνύονται δι' ἡμᾶς, εἰς οὓς μικρὰ μελέτη ἀρκεῖ νὰ καταστήσῃ οἰκείαν τὴν γλῶσσαν τοῦ ποιητοῦ τῆς Ἰλιάδος.

Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Οὐγκώ:

Ἀγαπητέ μοι φίλε,

«Οἱ μεγάλοι ποιηταὶ ὁμοιάζουσι μὲ τὰ μεγάλα ἔρη. Τὰ ἔπη αὐτῶν ψάλλονται ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις, διότι τὰ ὀνόματά των περυγίζουσιν εἰς πάντων τὰ χεῖλη. Ἀλλ' ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς ὁ Ὀμηρος ἔσχε τὴν εὐτυχίαν, ἡ μᾶλλον τὴν δυστυχίαν, νὰ εὖρη πληθὺν διερμηνέων. Ἀντιγραφεῖς ἄθλιοι καὶ ἔλεεινοὶ μεταφρασταὶ παρεμύρρυσαν τερατῶδως τὰ ἔπη αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀττίου Λαβέωνος (Attius Laeio) μεταφράζοντες,

Crudum manduces Priamum Priami que pisinnos [Ὡμὸν ἄς φάγῃ τὸν Πριάμον καὶ τοὺς παῖδας τοῦ Πριάμου] μέχρι τοῦ ἡμετέρου Marot, τοῦ ὀμηρικοῦ ἥρωος εἰς ἔλεεινούς, μεγάλους δοῦκας μεταβαλόντος, ἀπὸ Ζωΐλου τέλος τοῦ γραμματικοῦ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ὁπόσω μέγας ὁ ἀριθμὸς τῶν πυγμαίων τῶν ἀποπειραθέντων νάνυψώσασιν τὸ βόπαλον τοῦ Ἡρακλέους.

«Μὴ ζῆτει νὰ συναναφύρησαι μετὰ τῶν νάνων ἐκείνων. Ἡ μετάφρασίς σου δὲν ἐδημοσιεύθη, καὶ εἶσαι εὐτυχῆς δυνάμενος νὰ τὴν καύσης.

«Μετάφρασις Ὀμήρου εἰς τὴν Γαλλικὴν! ἀλλὰ θὰ ἦτο τοῦτο τερατῶδες! Οὐγὶ ὅτι δυσπρεπὴν ἔκ τῆς μετάφράσεώς σου, διότι οὔτε ἀνέγνω οὔτε σκοπῶ νὰ ἀναγνώσω ποτὲ αὐτήν, σοὶ ἐπαναλαμβάνω ὅμως ὅτι μετάφρασις ἑμμετρος οἰοῦδήποτε μεγάλου ποιητοῦ, παρ' οἰοῦδήποτε γινόμενη, εἶναι πρᾶγμα ἀδύνατον, χίμαιρα. Καὶ τὸ λέγω ἐγὼ ὁ μεταφράσας πεντακισχιλίους στίχους τοῦ Ὀρατίου καὶ τοῦ Βεργιλίου, οὓς ὅμως ἐπιμελῶς μέχρι τοῦδε ἀπέκρυφα. Ἀλλὰ τὸν Ὀμηρον, κύριε, τὸν θεῖον Ὀμηρον! Πρὸς Θεοῦ! ...

«Εἰξεύρεις ὅτι ἡ ἀπλότης μόνον τοῦ Ὀμήρου εἶναι ὑψάλος, καθ' ἣς προκρούσαντες συνστρίβησαν οἱ μεταφρασταὶ τοῦ; Παρὰ τῆς κυρίας Δασιδῆς ἡ ἀπλότης αὕτη κατέπεσεν εἰς χυδαιότητα, παρὰ Λαμὸν εἰς ἀυχηρότητα, παρὰ τῷ Βιτωλῆ εἰς μικρολογίαν.

«Ὁ Φραγκίσκος Πόρτης λέγει σου, ὅτι ἵνα ὑμνήσῃ τις τὸν Ὀμηρον ἐπαξίως πρέπει νὰ ἦναι Ὀμηρος καὶ αὐτός. Ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν μεταφράσῃ τί πρέπει νὰ ἦναι; Σκέφθητι.

«ΒΙΚΤΩΡ ΟὐΓΚΩ.»

**Π.

μὴν καὶ ἡ γλαφυρὰ καὶ ἀφελεστάτη τοῦ Ζ ὑπὸ Δ. Βικέλα, γενομένη ὅπως καταδεικνύει ἡ ὁμοίότης τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν πρὸς τὰ δημοτικὰ ἄσματα.

Ο ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΗΜΑΣ ΑΗΡ

Τί ἤθελε γίνεαι ὁ ἄνθρωπος, τί ἤθελον γίνεαι ὅλα τὰ ζῶα, ἀν' δὲν ἠδύναντο ν' ἀναπνεύσωσι τὸν ἀέρα; Ἐξ ὅλων τῶν οὐσιῶν, τῶν ἀναγκαίων πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς, ὁ ἀήρ εἶνε ἡ μᾶλλον ἀναγκαῖα. Ἀναστείλατε ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν ἀναπνοὴν, δηλαδὴ τὴν πρᾶξιν ἐκείνην, δι' ἣς εἰσάγεται ἐν τοῖς πνεύμοισιν ὁ ἀήρ, καὶ θέλετε φέρεαι εἰς κίνδυνον τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῶων· καταπαύσατε αὐτήν, καὶ θέλετε καταστρέφει τὴν ζωὴν. Ὁ ἀήρ, τὸν ὁποῖον εἰσπνέομεν, ἀποτελεῖ τροφήν τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα τὴν κυριωτέραν. Δυνάμεθα νὰ ὑποφέρωμεν ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν στέρησιν πάσης ἄλλης τροφῆς, δυνάμεθα νὰ συνειθίσωμεν ὥστε νὰ μὴ ἔχωμεν χρεῖαν ἐνδυμάτων, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα ἄνευ βεβαίου κινδύνου τῆς ζωῆς νὰ στερηθῶμεν τοῦ ζωοποιούντος ἡμᾶς ἀέρος. Ἐξ ὅλων τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ τοῦ ἀέρος ἐστὶν ἡ μᾶλλον ἀπαραίτητος καὶ μᾶλλον ἐπείγουσα. Ἀναπνέοντες δὲ τὸν ἀέρα, διατηροῦμεν ἐν ἡμῖν τὰ ὑγιᾶ αὐτοῦ μόρια, καὶ ἐκπνέομεν τὰ ἀκατάλληλα πρὸς τὴν ἡμετέραν ζωὴν. Κατάκλειστοι ἐντὸς στενοῦ χώρου οἱ ἄνθρωποι, δηλητηριάζονται καὶ ἀποπνίγονται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐαυτῶν πνοῆς, διότι ὁ εἰσπνεόμενος ἀήρ ἀποβάλλει ἐντὸς ἡμῶν τὰ θρεπτικὰ αὐτοῦ μόρια καὶ καθίσταται ἀνεπιτήδειος νὰ παρήκῃ πλέον ἡμῖν τὴν ζωὴν. Τὸ αὐτὸ ἤθελε συμβῆ καὶ εἰς τὰ ζῶα· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ εἰς τὰ φυτὰ, ἅπερ καὶ αὐτὰ διὰ τῶν φύλλων εἰσπνεοῦσι καὶ ἐκπνεοῦσι τὸν περιβάλλοντα αὐτὰ ἀέρα. Ἄνευ ἀνανεώσεως τοῦ ἀέρος, ἡ ἰσχυροτέρα καὶ μᾶλλον σπριγγῶσα φυτεῖα φθίνει καὶ μαραινέται. Εἰς τὸν ἐλεύθερον καθαρὸν ἀέρα τὰ πάντα τούναντιον εὐχημεροῦσι καὶ ἐνδυναμοῦνται.

Ἀπαραίτητος πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, τῶν ζῶων καὶ τῶν φυτῶν, ὁ ἀήρ ἀποτελεῖ πρὸς τούτοις τὸν κύριον ἔρον διὰ τὴν καυσίν τῶν σωμάτων, τὴν μεγάλην ταύτην πρᾶξιν, δι' ἣς παρασκευάζει ὁ ἄνθρωπος τὴν θερμάνσιν καὶ τὴν τροφήν αὐτοῦ καὶ δι' ἣς παραματοποιοῦνται αἱ πλείσται χημικαὶ μεταβολαὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ ἀήρ εἶνε ἡ τροφή τοῦ πυρός· ἄνευ ἀέρος τὸ πῦρ δὲν ἀνάπτει, σβέννυται.

Ὁ ἀήρ εἶνε προσέτι ὁ ἀγωγὸς τοῦ ἤχου· αἱ τοῦ ἀέρος δονήσεις, προσβάλλουσαι τὸ ἀκουστικὸν ὄργανον παρὰ τοῖς ἀνθρώποις καὶ παρὰ τοῖς ζῴοις, καθιστῶσιν αὐτοῖς αἰσθητοὺς τοὺς ἤχους καὶ τοὺς κρότους. Πᾶς ψόφος, πᾶσα βοή, ἀπὸ τῶν βροντῶν τοῦ κερανοῦ μέχρι τοῦ ἀσθενοῦς ψιθυρισμοῦ βρακίου, ἀποτελεῖται ἐκ τῶν δονήσεων τοῦ ἀέρος. Ἡ φωνὴ καὶ τὸ ἔσμα, αἱ κρουαὶ καὶ οἱ ὀβόγγοι τῶν ζῶων, ὁ ἐναρπῆρος λόγος τοῦ ἀνθρώπου, παράγονται μόνον διὰ τῆς ἐκβολῆς ποσοῦ τινος ἐσωτερικοῦ ἀέρος, προξενούντος τὰς δονήσεις ἐπὶ τοῦ λοιποῦ περιέχοντος.

Ἀφαιρέσατε τὸν ἀέρα, καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὅλης τῆς γῆς θέλει ἐπικρατήσῃ φρικώδης σιωπὴ, εἰκὼν καὶ συντέλεια τοῦ καθολικοῦ θανάτου.

Ὅτι δὲ ἡμεῖς ἀέρα ἢ ἀτμοσφαῖραν ἀποκαλοῦμεν, πόρρω ἀπέχει τοῦ νὰ ἦνε στοιχεῖον τόσον ἀπλοῦν καὶ καθαρὸν, ὅσον κλίνομεν νὰ πιστεῦσωμεν, ὅταν παρατηρῶμεν τὴν διαφάνειαν καὶ τὴν φαινομένην ἐλαφρότητα αὐτοῦ. Τὴν σήμερον εἶνε ἀποδεδειγμένον, ὅτι ὁ ἀήρ εἶνε σῶμα, ἔχον ὀρισμένην βαρύτητα· συγκρίεται δὲ ἐκ διαφόρων στοιχείων. Ἐν τῷ ἀέρι περιέχονται ἀναλελυμένα ὅλαι αἱ ἄλλαι οὐσίαι, ἃς καταχρηστικῶς ἀποκαλοῦμεν στοιχεῖα, τὸ πῦρ, τὸ ὕδωρ, ἡ γῆ καὶ τὰ διάφορα μέταλλα. Τοῦτο δὲ βεβαιούται, ὅταν βλέπωμεν τὰ ὑπὸ τῶν φλογῶν ἐπὶ τῆς γῆς καιόμενα σώματα, οἷον λίθους τινὰς, ξύλα, φυτικάς ἢ ζωϊκάς οὐσίας, μεταβαλλόμενα εἰς ἀτμὸν ἢ εἰς καπνὸν καὶ ἀναμιγνύόμενα ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος ἀέρος. Καὶ αὐτὰ τὰ σώματα, ἅπερ σήπονται καὶ ἀποσυντίθενται, μόνον ἐλάχιστον μέρος αὐτῶν ἐν εἶδει κόνεως ἐπὶ τῆς γῆς ἐγκαταλείπουσι, τὴν δὲ πλείστην αὐτῶν οὐσίαν ἐξατμιζομένην μετὰ τοῦ ἀέρος συγχέουσι. Καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ἀν' δὲν ἐλάβημεν διὰ τῆς τροφῆς ἀρκούσαν ἀναψυχὴν, ἤθελεν ἐντὸς ὀλίγου ἀπολέσει ἀπάσας τὰς σημαντικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, ἅτε τοῦ σώματός του διπνετικῶς ἐξατμιζόμενον ἐν τῷ ἀέρι, ἐξ οὗ λαμβάνει ὡς ἀντάλλαγμα νέας καὶ καταλλήλους θρεπτικὰς οὐσίας.

Ἀλλὰ τὴν βεβαιωτέραν ἀπόδειξιν, ὅτι ὁ ἀήρ συγκρίεται ἐκ ποικιλωτάτων στοιχείων, παρέχουσι ἡμῖν τὰ κατὰ τὸν οὐρανὸν θαυμάσια καὶ εὐεργετικὰ φαινόμενα, ἅπερ ἀποκαλοῦμεν μετέωρα. Ὁ αἰθριώτερος οὐρανὸς δύναται ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν νὰ καλυφθῇ ὑπὸ μαύρων νεφῶν, ἐν αὐτῇ τῇ ἀτμοσφαίρᾳ παρασκευαζομένων, καὶ νὰ χύσῃ ἐπὶ τῆς γῆς κρουνοὺς βροχῆς, ποιούσης αὐτὴν γόνιμον, ἢ ὀλοκλήρους καταπλημμυρίζουσας χώρας.

Ὅτι δὲ ἐν καιρῷ θέρους καταπίπτει ὡς γονιμοποιὸς βροχὴ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ἡμῶν ἢ περιπλανᾶται ὡς ἀπειλητικὸν νέφος, φέρον χάλαζαν, ἐν ὧρα χειμῶνος καταβαίνει ἐν εἶδει νιφάδων χιόνος, ἵνα σκαπάσῃ καὶ διαθερμάνῃ τὴν ὑπὸ τοῦ ψύχους νεναρκωμένην γῆν. Ἡ δὲ δρόσος καὶ ἡ πάχνη εἰσὶν ὑποστάσεις τοῦ ἀέρος. Καὶ δὲν πρέπει τις ἄρά γε νὰ ἐκλάβῃ ὀλόκληρον τὴν περιβάλλουσαν τὴν γῆν ἀτμοσφαῖραν ὡς θάλασσαν ὕδατος λεπτοτέρου τῆς οὕτω παρ' ἡμῶν καλουμένης οὐσίας;

Ἐντὸς τοῦ ἀπεράντου αἰθερίου ὠκεανοῦ ὑπάρχουσιν ἢ σχηματίζονται καὶ τὸ ἐν εἶδει καταπιπτόντων ἀστέρων μετέρσιον πῦρ, καὶ οἱ συνεχῶς ἐπὶ τῆς γῆς πίπτοντες ἀερόλιθοι. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι εἰσὶ σώματα στερεὰ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ πυρίτου συνιστάμενα, ἐξῶθεν μὲν μελανὰ, ἐσωθεν δὲ ξανθόλευκα· συνήθως δὲ κατὰ

τὴν πτώσιν αὐτῶν φαίνονται περικυκλωμένα ἐντὸς πυρίνης σφαιρας, ἧτις διαρρήγνυται εἰς τὰ ὕψη μετὰ μεγάλου κρότου καὶ ρίπτει τὸν περιεχόμενον λίθον. Ἡ ἐπιστήμη τῶν ἀνθρώπων δὲν ἠδυνήθη εἰσέτι νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ εἰρημένα μετέωρα. Εἰσὶν ἄρα γε ὕλαι, προσερχόμεναι ἐξ ἄλλων οὐρανίων σωμάτων καὶ εἰσῆλθον ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς γήινης ἑλξείως, ἢ σχηματίζονται ἐν αὐτῇ τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἐκ τῶν ἐντὸς αὐτῆς περιεχομένων οὐσιῶν; Οὐδόλως ἀπίθανον εἶνε νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι καθὼς διὰ τοῦ πυρὸς ἀναλύονται καὶ εἰς καπνὸν καὶ ἀέρα μεταβάλλονται λίθοι καὶ μέταλλα, οὕτω δι' ἀγνώστων τοῖς ἀνθρώποις δυνάμεων καὶ συνδυασμῶν συντίθενται ἐκ τῶν ἀερίων οὐσιῶν καὶ κατασκευάζονται μέταλλα καὶ λίθοι καταπίπτοντες ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὅσον πλεονέκτον προσεγγίζει εἰς τὴν ἐπιφανείαν τῆς γῆς ὁ ἀήρ, τόσοον περισσότερον πυκνοῦται, διαφθείρεται καὶ νοσώδης ἀποβαίνει. Τοῦναντίον δὲ ὅσον ὑψηλότερος καὶ μᾶλλον μεμακρυσμένος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους εἶνε, τοσοῦτον καθαρώτερος, ἀραιότερος καὶ ὑγιεινότερος καθίσταται. Ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὑψηλῶν ὄρεων γίνεται τοσοῦτον λεπτός, ὥστε μόλις δύναται τις νὰ εἰσπνεύσῃ αὐτόν· δύο δὲ μίλλια κατ' ἄρθρον ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν εἶνε ὅλος ἀκατάλληλος εἰς τὴν ζωὴν τῶν γήινων ὄντων. Οὐδὲν πτηγόν, οὐδ' αὐτὸς ὁ ὑψιπέτης ἀετὸς, ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ τὴν ἀνω ἐπιφανείαν τοῦ μεγάλου ἀτμοσφαιρικοῦ ὠκεανοῦ, εἰς τὸν πυθμῆνα τοῦ ὁποίου ἐνδικαιώμεθα ἡμεῖς.

Ἄλλ' ἐν τῷ στρώματι, ἐν ᾧ δύναται νὰ ἀναπνεύσῃ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ζῶντα πλάσματα, ὁ ἀήρ ἐστὶ λίαν σωτήριος. Ἐνταῦθα, ἔχων τὴν ἀπαιτουμένην πυκνότητα, διατηρεῖ καὶ ἐνδυναμῆναι τὰς ἠλιακὰς ἀκτῖνας, συνθλάττων καὶ ἀντανεκλῶν ἐκάστην αὐτῶν ὡς διὰ μυρίων σκαφίων ἢ φακῶν ὕλων. Οὕτω διατηρεῖται ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ἧτις ἄλλως ἤθελε καταστραφῆ ὑπὸ τοῦ μεγάλου ψύχους. Ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὑψηλῶν ὄρεων μόλις ὀλίγιστα ζῶσι ζῶα, καὶ αὐτὰ τὰ φυτὰ καταστρέφονται, καὶ αὐτὴ ἡ συνήθως ὑψηλὴ ἐλάτη μόλις φθάνει τὸ ὕψος μετρίου θάμου. Τὸ ἀραιὸν τοῦ ἀέρος εἰς τὰ ὕψη ἐκεῖνα εἶνε αἰτία τοῦ υπερβολικοῦ ψύχους, τοῦ καταστρεπτικοῦ πάσης ζωῆς φύσεως. Χιόνες ἀδιάλυτοι κλύπτουσιν αἰωνίως τὰ ὑψηλὰ ὄρη, καὶ τοὶ κείμενα ἱκανὰς χιλιάδας ποδῶν πλησιέστερον ταῖς ἀκτῖσι τοῦ ἡλίου ἢ αἱ χαμηλαὶ κοιλάδες, ἢ θηλον δὲ βεβαίως ἐπισωρευόμεναι σχηματίζουσι νέα ὄρη ἐπὶ τῶν ὄρεων, ἀν' ἢ φυσικὴ τῆς γῆς θερμότης δὲν διέλυε κατὰ μικρὸν τὰ κατώτερα αὐτῶν στρώματα, μεταβάλλουσα αὐτὰ εἰς πηγὰς καὶ εἰς καταπίπτοντα ὕδατα, δι' ὧν σχηματίζονται οἱ πέριξ χεῖμαρροι καὶ οἱ ποταμοί.

Καθὼς δὲ τὴν δυνάμιν τῆς θερμότητος, οὕτω

καὶ τὴν δυνάμιν τοῦ φωτὸς ἐπαυξάνει ἢ τοῦ ἀέρος κατάλληλος πυκνότης, καὶ τὰ πάντα θαυμασίως λαμπρὰ ἀναδεικνύει. Ἐν ἀνεφέλῳ τοῦ θέρους ἡμέρᾳ οὐδεὶς ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς δύναται ν' ἀτενίσῃ ἐπὶ πολὺ εἰς τὸν περιλαμπρὸν οὐράνιον χώρον. Ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῶν ὑψηλῶν ὄρεων τοῦναντίον φαίνεται ὁ οὐρανὸς ἥττον φαινόνος, χρώματος δὲ κυανοῦ βαθέος, σχεδὸν πρὸς τὸ μέλαν ἀποκλίνοντος, ὁ δὲ ἡλῖος ἀσθενεστέρως ἔχει τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀστέραι ὀλιγώτερον στίλβουσιν. Ἄν ἦτο δυνατόν ν' ἀναβῆ τις εἰς ὑψηλότερας ἐτι χώρας ἤθελε βεβαίως ἴδει τὸν ἡλίον γυμνὸν ἀκτῖνων παριστάνοντα τὴν ὄψιν πλησιφακοῦς σελήνης ἐν τῷ σκοτεινῷ στερεώματι. Καὶ αὐτὸς ὁ ἦχος, ὁ μᾶλλον ἰσχυρὸς ἐν τοῖς κατωτέροις τῆς ἀτμοσφαιρας ἡμῶν στρώμασι, ἐξασθενεῖ κατὰ λόγον τῆς ἐπὶ τῶν ὄρεων ἀνωψώσεως ἡμῶν· εἰς δὲ μεγαλειότεραν ἀραιώσιν τοῦ αἰθέρος, δὲν ἀκούεται πλέον δι' ὧτα ἀνθρώπων ὁ ἦχος.

Ὁ μετάρσιος ὠκεανὸς εὐρίσκειται εἰς διηκεκὴ κίνησιν καὶ ἀναθρασμόν. Ὅτε μὲν συνταράττουσιν αὐτὸν ἀφανῶς αἱ ἀπὸ τῆς γῆς ἀναθυμιάσεις, ὅτε δὲ αἱ διὰ τῆς θερμότητος διαστέλλουσαι αὐτὸν ἠλιακαὶ ἀκτῖνες· ἄλλοτε δὲ πιθανῶς διεγείρεται ὑπὸ τῆς ἑλκυστικῆς δυνάμεως τῶν οὐρανίων σωμάτων. Τοιαύτην τινὰ κίνησιν δὲν παράγει καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης ἢ σελήνης, προξενούσα ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῆς τὰ τακτικῶς ἐπαναλαμβανόμενάς παλιρροίας.

Τὰς κινήσεις καὶ ἀραιώσεις ταύτας τῆς ἀτμοσφαιρας ἀποκαλοῦμεν ἀνέμους, καταιγίδας, τυφῶνας, λαίλαπας· εἰσὶ δὲ οἰονεὶ ποταμοὶ ἀέριοι, ἔχοντες ἴδιον καὶ ὠρισμένον βῆθρον, καὶ ἀποδεικνύουσιν ἀριδήλως, ὅτι καὶ ὁ ἀήρ, καίτοι ἀόρατος, ἀποτελεῖ σῶμα φυσικόν. Ὅταν σφοδρῶς ἀνέμου ἐπιπορᾷ, προσβάλλουσα μετὰ πατάγου χωρίον τι, ἀφαρπάσῃ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τὰς στέγας, κρημνίσῃ τοίχους, ἐκρίζωσῃ δένδρα, ταῦτα πάντα δὲν προέρχονται ἐκ μόνης τῆς ταχύτητος τοῦ ἀέρος, ἀλλ' εἰσὶ κατὰ μέγα μέρος ἀποτελέσματα τοῦ ἀερίου ὄγκου, συντρίβοντος πᾶν τὸ παρέχον αὐτῷ ἀντίστασιν. Ἡ ταχύτης πολλὰπλασιάζει βεβαίως τὴν δυνάμιν, ἀλλὰ δὲν γενεῖ αὐτήν. Πολλὰ τῶν πτηγῶν φθάνουσι τῶν ἀνέμων τὴν ταχύτητα, καὶ ὅμως ἡ ταχύτης αὐτὴ δὲν παρέχει αὐτοῖς ὁμοίαν τινὰ δυνάμιν. Ἄλλοτε ὅμως, καὶ ἰδίως ἐν τῇ διακεκαυμένη ζώνῃ λαίλαπες διατρέχουσι μέχρις ἐξήκοντα γαλλικῶν μέτρων διάστημα εἰς πᾶν δεύτερον λεπτόν, ὅπερ ἀποτελεῖ τεραστίαν ταχύτητα, ὑπερβαίνουσαν ἐπτάκις καὶ ὀκτάκις τὴν ἐν ταῖς σιδηροδρομοῖς συνήθει τῶν ἀτμαμαζῶν πορείαν.

Πᾶσα βιαία διάσεισις τῆς ἀτμοσφαιρας, ἧγουν τοῦ περιβάλλοντος ἡμᾶς ἀέρος, ἐστὶν ἐπαναστάσις καὶ ἀνακύκλισις τοῦ ἀερίου ὠκεανοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀναπνεόμεν, καὶ ἀποτελεῖ ἐν ἐκ τῶν

καταπληκτικωτέρων τῆς φύσεως θαυμάτων. Οὐδὲν ὄντως τρομερώτερον καταιγίδος, ὅταν αὐτὴ παταγοῦσα φέρεται ἐπὶ τὰς χώρας τῆς γῆς, ὅταν πρόβριζα ἀνασπᾷ μεγάλα καὶ δυνατὰ δένδρα καὶ ὡς ἐλαφρὰ ἄχυρα ἀναρρίπτῃ αὐτὰ· ὅταν μετὰ πολλοῦ κτύπου ὀλόκληρα δάση ἄρδην διαφθείρῃ, τὰ δὲ στερεώτερα οἰκοδομήματα διασπᾷ ἢ εἰς σωρὸν μεταβάλλῃ ἐρειπίων· ὅταν ποταμοὺς εὐρυρέοντας κολύβῃ ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν, ἐξογκῶν τὰ ὕδατα αὐτῶν καὶ οἰονεὶ φαίνεται βιάζουσα αὐτοὺς νὰ στρέψῃσι τὰ βεῖθρά των πρὸς τὰς πηγὰς· ὅταν ἀπογυμνῶν τὰς τῶν ὄρεων λαγύνας καὶ τὰς ἀπορρῶγας πέτρας διαρρήγνῃ. Ὁ μέγας βρόμος, ὁ πάταγος, ἀντηγῶν εἰς τὰ ὕψη τοῦ αἰθέρος ἐν τοῖς κοιλώμασι τῆς γῆς, ἐπαυξάνει τὴν φρίκην. Σπουδῆ φεύγουσιν ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν οἰονεὶ ἐπτερωμένα τὰ μαῦρα τοῦ οὐρανοῦ σύννεφα, ἐντρομα δὲ τὰ πτηνὰ πετῶσι πρὸς τὰς φωλεὰς των καὶ τὰ θηρία ὠρούμενα κρύπτονται εἰς τὰς καταδύσεις αὐτῶν.

Ἐτι ὅμως φρικωδέστερα τῆς καταιγίδος ταύτης εἶνε ἢ ἐπὶ τῆς θαλάσσης συμβαίνουσα. Ἐν τῇ θαλάσσει ἴστοι πολυῶζοι καὶ πελώριοι, δίκην κλάμου, συνθλάττονται, μυριάδρα δὲ καὶ σιδηρόστερνα πλοία ὡς ἀκάτια ἐπὶ τῶν σκοπέλων συντρίβονται, ἢ αὐτανδρα καταποντίζονται. Ἐν τῇ θαλάσσει ἀναμιγνύεται ἡ λαίλαψ μετὰ τοῦ κλύδωνος, ὁ βρόμος τῶν ἀνέμων μετὰ τοῦ βρυχήματος τῶν κυμάτων, ἅτινα ἐν τῇ φοβερᾷ αὐτῶν ἀναστατώσει φαίνονται ποτὲ μὲν ὅτι ἀποκαλύπτουσι τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς, ποτὲ δὲ ὅτι ἀναρρίπτουσι τὰ ἀφρίζοντα αὐτῶν ὕδατα μέχρι τοῦ οὐρανοῦ θόλου.

Αἱ ἀπειλαὶ τῆς ἠγριωμένης φύσεως ἀναγκάζουσι τὸν ἐνδοιαστὴν νὰ πιστεύσῃ καὶ τὸν ἀμαρτωλὸν νὰ προσευχηθῇ. Τότε ἡ ἰσχύς τῶν ἡμῶν τῆς γῆς, τῶν ἐμποιοῦντων τοῖς ὄχλοις φθῶν, τῶν πολυμνήτων, ἀναφαίνεται εὐτελής κενοδοξία, πομπήλυξ, φλῆναφος.

Αἱ φρικτόταται τρικυμῖαι καὶ αἱ τρομερώταται λαίλαπες συμβαίνουσιν ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ ἡλίου διακεκαυμέναις χώραις. Ἐτι καὶ σήμερον ἔντρομος γίνεται ὁ κάτοικος τῆς Αἰγύπτου, ὅταν ὁ καυστικὸς καὶ θανατηφόρος ἀνεμος, ἐν αὐτῷ χαμσὶν ἀποκαλεῖ, πνεύσῃ ἀπὸ τῆς ἐρήμου. Ὁ συνήθως αἰθριὸς καὶ λαμπρὸς οὐρανὸς τῆς χώρας ἐκείνης αἴφνης θολοῦται καὶ συννεφρεῖ· ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου φαίνεται κατακόκκινος· ὁ ἀήρ, λαμβάνων σκοτεινὸν χρῶμα, οἰονεὶ ὑπὸ κωνορῶδους ἀτμοῦ πεπληρωμένος, γίνεται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν καυστικώτερος. Ἐν τῷ ἅμα τὰ φυτὰ μαρμαίνονται, τὰ φύλλα ἀποξηρανθέντα πίπτουσιν ἀπὸ τῶν δένδρων· ἡ θερμότης κατὰ μικρὸν μεταδίδεται καὶ εἰς αὐτὰς τὰς μᾶλλον ψυχρὰς οὐσίας, εἰς τὰ μάρμαρα, εἰς τὴν γῆν, εἰς τὸ ὕδωρ. Ἀνθρώποι καὶ ζῶα κρύπτονται εἰς

τὰ ὑπόγεια, εἰς τὰ σπήλαια, εἰς τὰς ὄπας τῆς γῆς, ἵνα διαφύγῃσι τὰς ἀμέσους καταφοράς τοῦ ὀλεθρίου αὐτοῦ ἀνέμου. Οὐαὶ ἐκεῖνω, ὃν τινα προσβάλλει ὁ χαμσὶν· παραχρῆμα πνίγεται ὁ δυστυχῆς καὶ πίπτει νεκρός.

Παραπλήσιός ἐστι καὶ ὁ ἐν ταῖς ἐρήμοις τῆς Ἀραβίας πνέων φαρμακερὸς σιμόν. Ὅταν ἐξαπίνης ἐγερθῇ, ἅπαντα ἢ ἀπυροσφαίρα γίνεται διάπυρος καὶ ἐρυθροειδής. Συριγμὸς καὶ ψόφος συνοδεύουσιν αὐτόν, θειώδης δὲ καὶ πνιγρὰ ὁσμὴ ἔπεται κατόπιν αὐτοῦ. Ἐν ὀφθαλμοῦ ῥοπῇ διαφθείρει πᾶν τὸ προστυχόν αὐτῷ· ὡς ἀστραπὴ φονεῖει πᾶσαν ζῶσαν ψυχὴν, μὴ δυνηθεῖσαν ἐγκαίρως νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τῆς δηλητηρίου αὐτοῦ πνοῆς.

ZSCHOKKE.

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΝΔΡΕΣ. Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ Η ΤΥΧΗ

Ἐκ τῶν τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Α'.

Οὐδέποτε ἐγένοντο πράξεις μεγάλαί καὶ κατὰ συνέχειαν, αἱ ὁποῖαι νὰ προέκυψαν ἐκ συμβεβηκότος ἢ τῆς τύχης· σπανίως βλέπει τις τοὺς μεγάλους ἀνδρας νὰ ἀποτυγχάνουσιν εἰς τὰς ἐπικινδυνωτάτας τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν. Θεωρήσατε τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν Καίσαρα, τὸν Ἀννίβαν, τὸν μέγαν Γουσταῖον· πάντοτε ἐπιτυχάνουσι. Μήπως διότι εἰσὶν εὐτυχεῖς γίνονται οὕτω μεγάλοι; Ὅχι· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰσὶν ἀνδρες μεγάλοι, καθυποτάττουσιν εἰς ἑαυτοὺς τὴν εὐτυχίαν· ἅμα δὲ τις θελήσῃ νὰ μελετήσῃ τοὺς μοχλοὺς τῶν ἐπιτυχιῶν αὐτῶν, μετ' ἐκπλήξεως ἀνακαλύπτει ὅτι τὸ πᾶν εἶχον πράξει πρὸς ἐπιτεύξιν αὐτῶν.

Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος μόλις ἠβῶν, κατακτᾷ μὲ δρᾶκα ἀνδρῶν μέρος τῆς οἰκουμένης. Ἦτο τοῦτο ἄρα γε ἀπλή τις ἐξ αὐτοῦ ἐκχείλισις, εἰδὸς τι κατακλισμοῦ; Ὅχι· τὸ πᾶν ὑπολογίζεται μετὰ βαθυνοίας, ἐκτελεῖται μετὰ τόλμης, διευθύνεται μετὰ φρονήσεως. Ὁ Ἀλέξανδρος παρουσιάζεται ἐν ταῦτῳ μέγας παλαιστής, μέγας πολιτικὸς, μέγας νομοθέτης. Κατὰ δυστυχίαν, ἅμα ὡς κατέφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης καὶ τῶν ἐπιτυχιῶν, ὁ νοῦς του διεστράφη καὶ διεφθάρη ἢ καρδία του. Ἐνῶ ἤρξατο μετὰ ψυχῆν τοῦ Τραϊανοῦ, ἐτελεύτησεν ἔχων καρδίαν Νέρωνος καὶ ἦθη Ἡλιογαβάλου.

Ἀντιθέτως πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Καίσαρ ὤρμησεν εἰς τὸ στάδιον τοῦ λίαν ὀψέ· ἐνῶ δὲ ἡ νεότης αὐτοῦ ἦν ἀδρανὴς καὶ ἐξηχερωμένη, κατέληξεν ἔχων ψυχὴν ἐνεργητικωτάτην, εὐγενεστάτην, ὠραιστατήν.

Ὁ δ' Ἀννίβας, ὁ πάντων τολμηρότατος καὶ ἴσως ὁ καταπληκτικώτατος, ὁ τοσοῦτον θαρραλέος, τοσοῦτον βεβαίος, τοσοῦτον εὐρὺς ἐν πνεύματι ὅστις εἰκοσιεξαέτης συλλαμβάνει ἐν φρεσὶ τὸ μόλις καταληπτὸν, ἐκτελεῖ τοῦθ' ὅπερ ὄφειλε νὰ θεωρεῖται ἀδύνατον, ὅστις παρκατούμενος πᾶ-

σης πρὸς τὸν τόπον του συγκοινωνίας, διαπερᾶ λαοὺς ἐχθρικοὺς ἢ ἀγνώστους, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ προσβάλλῃ καὶ νικήσῃ, ἀναρριχᾶται ἐπὶ τῶν Πυρηναίων καὶ τῶν Ἄλπεων, ἀνυπερβλήτων πρότερον πιστευομένων, κατέρχεται δὲ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀπλῶς ἵνα ἀγοράσῃ ἀντὶ τῆς ἡμισείας αὐτοῦ στρατιᾶς τὴν μόνην ἀπόκτησιν πεδίου μάχης, μόνον τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ πολεμήσῃ ὅστις κατέχει μὲν, διατρέχει καὶ κυβερνᾷ τὴν Ἰταλίαν αὐτὴν ἐπὶ δεκαεξέτη, φέρει δὲ πλειστάκις εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀπωλείας τὴν τρομερὰν καὶ ἐπίφοβον Ῥώμην, δὲν ἀπολύει δὲ τὴν λείαν του παρ' ὅτε ἀντεφαρμόζεται κατὰ τῆς πατρίδος του τὸ μάθημα ὅπερ αὐτὸς ἐδίδασκεν, ὅτε φέρουσι τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον εἰς τὴν Ἀφρικὴν, θὰ πιστεύῃ τις ὅτι ὀφείλει τὰ ἄθλά του μόνον εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν τῆς τύχης καὶ τὴν εὐνοίαν τῶν περιστάσεων; Ἀναμφιβόλως, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ψυχὴν ἐκ τῶν ἰσχυρωτάτων, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἰδέαν λίαν ὑψηλὴν περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἐν τῷ πολέμῳ ἐπιστήμης αὐτοῦ, ὅστις ἀνερωτώμενος ἀπὸ τὸν νεαρὸν αὐτοῦ νικητὴν, δὲν ἐδίστασε νὰ τάξῃ ἑαυτὸν, καίπερ ἠττημένον, ἀμέσως μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Πύρρον, οὓς ἐθεώρει ὡς τοὺς κορυφαίους ἐν τῇ πολεμικῇ.

Πάντες οὗτοι τῆς ἀρχαιότητος οἱ μεγάλοι στρατηγοὶ, καὶ ὅσοι βραδύτερον ἐβάδισαν ἐπὶ τὰ ἴχνη των, δὲν κατώρθωσαν μεγάλα ἢ συμμορφούμενοι πρὸς τοὺς κανόνας καὶ τὰς φυσικὰς ἀρχὰς τῆς τέχνης, διὰ τῆς ἀκριβείας δηλονότι τῶν συνδυασμῶν καὶ τῆς ἐλλόγου συγκρίσεως τῶν μέσων καὶ ἀποτελεσμάτων, τῶν δράσεων καὶ τῶν ἀντιδράσεων. Οὕτω μόνον ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιτύχωσιν, οἰαδήποτε ἄλλως καὶ ἂν ἦτο τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτῶν ἡ τόλμη, ἢ τῶν κατορθωμάτων αὐτῶν ἡ ἔκτασις. Οὐδέποτε δ' ἔπαυσαν νὰ σπουδάζωσι τὸν πόλεμον ὡς ἐπιστήμην ἀληθῆ. Διὰ τοῦτο εἶναι τὰ μεγάλα ἡμῶν πρότυπα καὶ μόνον μιμούμενός τις αὐτοὺς δύναται νὰ ἐλπίζῃ πρὸς αὐτοὺς νὰ προσεγγίσῃ.

Πολλοὶ ἀπέδωκαν τὰς μεγάλας τῶν πράξεών μου εἰς τὴν τύχην, δὲν θὰ ὀκνήσωσι δὲ νὰ θεωρήσωσιν ὡς ἀτυχίας τὰ σφάλματά μου ὅταν ὁμῶς γράψω τὰς ἐκστρατείας μου, βεβαίως θὰ ἐκπλαγῶσι βλέποντες ὅτι καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας περιστάσεις καὶ πάντοτε, αἱ πνευματικαὶ μου δυνάμεις ἐνήργησαν ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὰς ἀρχάς.

ΣΤΙΧΟΙ

Προσφιλέστατε Παῦλε,

Πρὸ τινων μηνῶν ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ ὁ διάσημος ἀστρονόμος Ἄγγελος Σέκκης, ὁ δὲ ποιητῆς Revere συνέταξεν εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ τὸ ἐξάστιχον τοῦτο :

Te non accoglierà la breve zolla
E poco fia l'onor di sculta pietra

Con peritose e tumide parole,
Imperocchè tu cittadin dell'etra
A far la voglia del pensier satolla
Riposo avrai nel padiglione del sole.

Ὁ Σέκκης; κατέτριψεν ὄλον σχεδὸν τὸν ἐπισημονικόν του βίον ἐξετάζων τὸν ἥλιον καὶ ἰδοὺ διατὶ ὁ ποιητῆς τὸν ἐνταφιάζει ἐκεῖ.

Τὸ ἐξάστιχον τοῦτο παρέφρασα αὐτοσχεδῶς ἐπὶ τοῦ αὐστριακοῦ ἀτμπλοίου Fiume πορευόμενος ἀπὸ Λευκάδος εἰς Τεργέστην. Πᾶρέ το καὶ δός το εἰς τὴν Ἑστίαν μας, ἂν τὸ κρίνης ἄξιον αὐτῆς.

Γιὰ σὲ τὸ μνημα εἶναι στενὸ κ' εἶναι φτωχὸ τὸ χώμα
Ποῦ σῶδωκαν γιὰ στρώμα.

Καὶ κρύα εἶναι τὰ μάρμαρα καὶ κούφια εἶναι τὰ λόγια
Ποῦ χρυσωμένα λάμπουνε ἔς τοῦ Χάρου τὰ κατώγνα.

Ἐσὺ, δημότης τ' οὐρανοῦ, παιδί τοῦ γαλαξία
Γιὰ νὰ χορτάσῃς τῆς ψυχῆς τὴ δίψα, τὴ μανία,
Πᾶρε τὸν ἥλιο σου ταφή. . . Εἶναι βρονὴ δικό σου
Τὰ στέρι πῶδωκε φτερὰ καὶ φῶς ἔς τὸ λογισμό σου.

Ἐν Μιράνῳ, 2 Αὐγ. 1878.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ.

ΛΗΘΕΙΑΙ

* * Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ὁμοιάζοντες ἀεικινήτους σίφωνας, οὐδέποτε ἠσυχάζοντες, τινασσόμενοι ἀκαταπαύστως ὡς βραχέντες σκύλοι, διαιροῦντες οὕτως εἰπεῖν ἑαυτοὺς εἰς τεμάχια ἵνα ὧσι πανταχοῦ παρόντες, οὐδέποτε προσέχοντες εἰς τοὺς λόγους τῶν ἄλλων, οὐδὲ περιμένοντες ἀπάντησιν εἰς ὅσα οἱ ἴδιοι ἐρωτῶσιν. Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι θαλασσοζάλη τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου.

* * Ἡ ἀληθὴς φιλοφροσύνη εἶνε ἀπλοῦν προοίμιον τῆς φιλίας.

Ἐκ μεταφράσεως διατάξεως τῆς ὑγειονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Νομοῦ Σηκουάνια (Γαλλίας), περιλαμβανομένης ἐν τῇ ἐσχάτῳ δημοσιευθείσῃ ἀξιολόγῳ πραγματείας τοῦ ἱατροῦ κ. Γεωργίου Χ. Βίφα «Αἱ Ἀθηναὶ ὑπὸ ἱατρικὴν ἔκφυσιν», ἀποσπῶμεν τὰ ἐπόμενα, δι' ὧν συνοψίζονται ἄριστα τὰ εἰς τὰς οἰκίας ἀφορῶντα ὑγιεινὰ μέτρα. Σ. τ. Δ.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Μέσα δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται τὸ ὑγιεινόν τῶν οἰκημάτων.

Α'. Ἀερισμός.—Ὁ ἀήρ τῶν οἰκημάτων δέον νὰ ἀνανεοῦται καθ' ἐκάστην, τὴν πρωΐαν, πρὶν αἰ κλίνειν στρωθῶσιν. Ὁ δὲ ἀερισμὸς ἐπιτυγχάνεται οὐ μόνον διὰ τῆς διανοίξεως τῶν θυρῶν καὶ παραθύρων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐστιῶν, αἰτίνες οὐσιαστικῶς συμβάλλουσι πρὸς τοῦτο ὥστε πρέπει αὐτὰ νὰ θεωρῶνται ἀναπόφευκτοι εἰς τὰς ἐχούσας μίαν μόνην πρόσοψιν οἰκίας, ὅπως καὶ εἰς τοὺς θαλάμους τοῦ ὕπνου. Πρέπει δὲ καθ' ὄλου νὰ ἀποσκορακισθῇ ἡ κακίστη ἐξίς τοῦ φράττειν τὰς ἐστίας, ἵνα δῆθεν πλεσιότερα διὰ τούτου θερμότης ἐν τοῖς δωματίοις διατηρῆται.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν κλινῶν δέον νὰ ἦνε, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀνάλογος τῆς χωρητικότητος τοῦ δωματίου, οὕτως ὥστε, εἰς ἕκαστον τούτων νὰ ἀντιστοιχῇ διὰ πάντα ἄνθρωπον 14 κ. μ. ἀέρος, ἐκτὸς τοῦ ἀερισμοῦ.